ORDINVM REGNI POLONIAE,

NONNVLLORVMQ. EIVS MAGISTRATVVM, DE ELECTIONE SERENISS. PRINCIPIS SIGISMVNDI TERTII REGIS, AD DIVERSOS PRINCIPES CHRISTIANOS LEGATIONES, EPISTOLÆ, RESPONSA.

Ex quibus, quomodo electio ea adminiſtrata ſit, quæque deinceps in præſentem hunc diem III. menſ: Nouem. acta ſint, omnibus perſpicuum eſſe poterit.

Eorundem ordinum mandato edita.

CRACOVIAE,
Ex Officina Lazari. Anno Domini,
M. D. LXXXVII.

Sig. Ismundi Tertii regis admirandum, ad ... Pontificem Sixtum V. e Comitiis Varsaviensibus missa.

Sanctissime ac beatissime pater & domine, domine clementiss.

Post oscula pedum beatorum, nostram atque humillimam commendationem. Primum illud Sanct. V. significandum existimamus, nos etiam post mortem seu dulcissimae memoriae serenissimi Stephani regis, nouo regi deligendo diem edixissemus, ad eundemq́; legitimè conuenissemus, more institutoq́; regni huius perantiquo, liberis suffragiis nostris electū in regem nostrum esse serenissimum Sigismundum principē, electumq́; regem Sueciae. In quo, cùm multa à nobis spectarentur, ut propinquitas cum Iagellonicis maioribus regibus nostris, cognatio: maxime ...

Epiſtola Ordinum Regni

POLONIAE, POST ELECTIONEM *Sigiſmundi Tertij regis adminiſtratam, ad Summum Pontificem Sixtum V. è Comitiis Varſauienſibus miſſa.*

Sanctiſſime ac beatiſſime pater & domine, domine clementiſſ.

POſt oſcula pedum beatorum, noſtrumq́ue humilimam commēdationem. Primùm illud San^ti V. ſignificandū exiſtimamus, cùm poſt mortem laudatiſſimæ memoriæ ſer^mi Stephani regis, nouo regi deligendo diem edixiſſemus, ad eundemq; legitimè conueniſſemus, more inſtitutoq; regni huius priſtino; liberis ſuffragiis noſtris electū in regem à nobis eſſe ſer^mum Sigiſmundum principē, electumq́; regem Sueciæ. In quo, etſi multa à nobis ſpectata ſint, vt propinqua cum Iagellonibus prioribus regibus noſtris cognatio: memoria le-

ctissimæ fœminæ matris eius, reginæ, quæ in hunc diem in regno nobiscũ est, sororis germanæ: regni deinde tã vicini, & cum quo præsertim nõ leues regno huic controuersiæ intercedant, coniunctio; nõ minus tamen, quod in omnibus rebus familiã ducit, religionem, pietatemq́; eius propositam in eo habuimus; quodque ita à præstantissima fœmina matre sua institutum sciremus, vt San^tis^ V. ac sanctæ Sedis Ap^cæ^ authoritatem omnibus in rebus secuturum, dubitare non debere videremur. Quibus nominibus, cùm de tali rege non modò nobis, verùm vniuersæ Christianitati meritò gratulari deberemus, quominùs perfecta gratulatio hæc sit, paucorum quorundam siue cupiditas, siue dissensio facit; qui cùm ab initio ob priuatas quasdam rationes suas omnes ferè publicas actiones impediuissent, atque ita rem duxissent, vt magna pars nobilitatis, cuius in electionibus regum præcipua authoritas esse solet, dilaberetur; tandem senatus ferè omnis, ac maxima pars nobilitatis eius, quę substiterat, re inter se communicata, in eam sententiam necessariò eundum sibi statuerunt; vt

nulla

nulla vlteriore mora interposita, ad electionē tandem accederent. Itaq; Archiepiscopo, qui moribus regni huius, & viuo rege illi proximus, & eodem mortuo princeps dignitate in senatu est, præeunte, cæteris Episcopis, senatoribusque omnibus ferè assentientibus, nobilitate autem maxima postulante, eundem serᵐᵘᵐ principem Sigismundū regem renunciārunt. Quo omnium consensu, etsi nemo erat, quin alios ab instituto suo facilè deductū iri existimaret: tanta tamen eorum obfirmatio fuit; vt cùm septem soli senatores sententiam dixissent, quinq;, reliquis duobus absentibus, ex nobilitate autem non pluribus sexaginta, partim familiaribus, partim consanguineis suis assentientibus, cæteris verò, etiam ex iis, qui aliorum consiliorum illorum socij fuerant, publicè protestantibus, præterea autem exulibus & proscriptis contra leges regni omniumque gentiū ius adhibitis, serᵐᵘᵐ Archiducem Maximilianum, alium regem, per vnum ex numero suo Episcopum Kiouiensem, in Episcoporum ordine postremum, eundemq; nondum à Sanᵗᵉ V. consecratum, non tam renunciare,

 quàm

quàm inuitis & reclamantibus omnibus im-
ponere auderent. quo non tam ius aliquod,
quàm cauſam armorum alicui minus fortaſſis
iuris atque pacis amanti, qualem Sertem ſuã eſſe
minimè exiſtimamus, præberent. Itaque cùm
Sertis ſuæ pietatem atq; prudētiam cogitamus,
vt tale regnum, quod primum alterius ſit; de-
inde eo modo, ac per tam paucos homines,
partim etiam conquiſita nonnullorum infi-
morum hominum ſuffragia, delatum ſibi ſit,
cùm ſuo tùm vniuerſæ Chriſtianitatis pericu-
lo accipiat, adduci ſe paſſurum, minimè nobis
perſuademus. cùm verò legatorum ac famili-
arium eius ſtudia conſideramus, ne ab aliis
Sertas eius ſeducta vlterius fortaſſis, quàm vel
ſibi, vel regno huic, vel etiam vniuerſæ Chriſti-
anitati expediat, progrediatur; non poſſumus
non vereri. Id autem, cùm Santis V. vt vniuerſæ
Chriſtianitatis parentis authoritate maximè
auerti non ſolùm poſſit, verùmetiam debeat;
vt inter grauiſſimas cogitationes ſuas non mi-
nimum huic curæ temporis Santas V. imperti-
atur, quo diſſidium id non tam tollatur, quàm
ſine cauſa non ſuſcipiatur, diligenter Santem V.

ſupplicamus. prætérquã enim, quòd inter duas gentes vicinas, & quæ non minimam partẽ Chriſtianitatis conſtituant, non ſine periculo dimicari poſſet, huiuſmodi etiam cauſam hanc eſſe ſine dubio San^tas^ V. perſpicit, quæ non modò Chriſtianos populos inter ſe commiſſura eſſet; verùm Orientis fortaſſis etiam arma alieniſſimo Chriſtianitatis tempore, in Chriſtianos commotura; quominùs pro paterna ſua cura ac pietate nihil intermiſſuram San^tem^ V. nobis perſuademus, quo pręſenti periculo obuiam eatur. De rege noſtro, nobiſque omnem viciſſim obſeruantiam San^ti^ V. ac ſan^tæ^ ſedi Ap^cæ^ polliceri multis non debemus; cùm ea ſine ſcelere intermitti à nobis non poſſit. Illud autem confirmare non dubitamus; ſi quis ad debitam noſtram pietatem, ex hac etiam San^tis^ V. pro nobis atque regno hoc cura, cumulus accedere poſſit, facturos nos omnibus rebus; vt gratiſſima mente beneficia ſua complecti nos San^tas^ V. intelligat. Cui nos omnes atque regni huius ſalutem, atque rationes humiliter commendamus. Ad Varſauiam die 26. Augusti. 1 5 8 7.

PRAE-

PRAESCRIPTVM LEGATIONIS *ordinum regni Poloniæ, ad S. Cæs. M. Mag^{ca} D. Ioanni Boguß, Castellano Czechouiensi, & Reuerendo Dño Ioanni Gniazdowski, Suffraganeo Gnesnensi: Abbati Mogilneñ. Dat: Varsauiæ, die 26. Meñ: Augusti.* 1587.

Legati nostri mandatis hisce acceptis, vt quamprimum ad Cęs^{am} M^{tem} perueniāt, operam dabunt: facultatemq; adeundæ eius nacti, in hanc sententiam apud M^{tem} eius legationem suam exponent.

SAcra Cæs^a M^{tas}, Dñe clement^{me}: ill^{mus} senatus atque amplissimi ordines regni Poloniæ, inprimis, vt obseruantiam, officia, atque paratissimam in Sac^m Cæs^{am} M^{tem} V. voluntatem eorum, Sac^æ Cæs^æ M^{ti} V. deferremus, nobis mandârunt: deinde verò, priusquàm de re ipsa, cuius causa ad Sac^m M^{tem} V^m Cæs^{am} nos miserunt, aliquid significaremus; vt quæ eorū in Sac^m M^{tem} V^m Cæs^{am}, augustissimamq; domum eius obseruantia, quisq; animus semper fuerit, paucis ostenderemus, voluerunt. Id igitur semper iudicium illorū de ea fuit, vt cùm

pro

propter generis maieſtatem, tùm ob pruden-tiam, humanitatem ſingularem, cæteraſq; vir-tutes regias, non modò regno Poloniæ, ſed quibusuis regnis ampliſsimis digniſsimā eam iudicarent. Iidem autem de Sac^a Cæs^a etiam M^te V. omninò ſibi perſuadent, facilè pro pru-dentia ſua eam perſpicere, regna atque impe-ria; non tam ex competitorum dignitate, ſed vt plurimùm, ex vtilitate populorum tradi ſo-lere; maximam verò partem ex Dei ſolius, ho-minum mentes atque cogitationes, quò illi videatur, impellentis, arbitrio atque voluntate conſtitui. Itaque primùm, cùm regni Poloniæ competitores ſer^mi etiam fratres M^tis V. fue-rint, quòd præ illis, ſer^mus Sueciæ princeps & electus rex, Sigiſmundus, in regem ab illis e-lectus fuerit; non ita M^tas V. interpretabitur, quòd dignitas eorum, ſereniſsimæque domus Auſtriacę, neglecta ab illis fuerit; ſed primùm, quòd Dei voluntas ita tulerit, deinde verò ipſi etiam regni Poloniæ commoda, atque ratio-nes id poſtulare exiſtimarent. Spectata autem ab illis hac in re maximè ſunt, cùm generis pro pinquitas, qua proximè defunctos Reges Ser^tas

ſua

ſua attingeret: quę res ad animos populorum conciliandos, omninóq; in pace continendum regnum, alioquin multis difficultatibus obnoxium, plurimùm faceret; tùm tàm vicini regni, cum quo præſertim non leues controuerſiæ regno Poloniæ intercederent, coniunctio, controuerſiarumq; omnium oblitteratio; maximè etiam, quòd potentiorem aliquem vicinum minus eius electione irritatum iri ſibi perſuaderent, cum quo nihil omninò diſſenſionis aut controuerſiæ haberet. Non tam igitur aliorum dignitas electi regis dignitati poſtpoſita ab illis eſt, quàm publica commoda atque rationes plurimùm apud eos valuerunt. Ita autem electa ab illis in regem Ser^tas ſua fuit; vt primùm Archiepiſcopo, tanquam principe ſenatus præeunte, cæteris autem Epiſcopis atque ſenatoribus ferè omnibus aſſentientibus, nobilitate autem, maximè id efflagitante, ab ipſo Archiepiſcopo renunciaretur. Renunciatus econtra triduo pòſt ab vno Epiſcopo Kiouienſe, qui præterquàm, quòd in Epiſcoporum ordine poſtremum locum obtinet, ne conſecratus quidem adhuc

eſt,

eſt, & non multò pluribus quinque ſenatoribus, ex nobilitate autem ſolis ſexaginta partim familiaribus, partim conſanguineis horum aſſentientibus, cæteris verò omnibus reclamantibus, prætereá autem exulibus & proſcriptis, contra leges regni, omniumque gentium ius adhibitis, Ser^mus^ Archidux Maximilianus Sac^æ^ Cæs^æ^ M^tis^ V. frater fuit: ſi renunciare id regem eſt; ac non potiùs priuato conſilio, ob priuatas rationes, contra morem maiorum, inuitis omnibus, pauciſſimos regẽ imponere velle. De qua quidem renunciatione, pluribus nõ agemus; cùm partim ex aliis, partim ex ipſis notiorum hominũ ſubſcriptionibus; de quorundam enim etiam infimorum hominum ſuffragiis conquiſitis non dicimus; facilè cognituram Sac^am^ Cæs^am^ M^tem^ V. ordines ſibi perſuadeant, quomodo & à quàm paucis hominibus adminiſtrata ea fuerit; vt, qui hoc iure regnum adire velit, non ius aliquod ſuum tueri, ſed cauſam armorum quærere velle videatur. Quibus de cauſis, etſi Ser^tem^ ſuam nihil temerè facturam, aut aliquò progreſſuram, vnde non ſine graui periculo recipere ſe poſſet,

vel etiam Sacam Cæsam Mtem V. tale quicquã ſuſcipi permiſſuram omninò ordines ſtatuant; cùm tamen non modò huius regni, ſed vniuerſæ ferè Chriſtianitatis periculum hac in re verſari videant, non prætermittendum exiſtimârunt; quin quamprimùm nos etiã ad Sacam Cæsam Mtem V. ea de re mitterent. Nemo illorum tam ab omni humanitatis ſenſu remotus eſt; vt non, quis ſenſus fraternus ſit, quid non modò fratri, verùm vniuerſæ auguſtiſsimæ domui ſuæ Saca Cæsa Mtas V. debeat, intelligat: verùm iidẽ ea pietate ac prudentia Sacam Cæs. Mtem V. eſſe ſciunt; vt neque de potentia domus ſuæ periculo Chriſtianitatis dimicari velit: neque ſi priuatæ etiam vtilitatis ratio ducenda ſit, non vtiliorem ſibi, ditionibusque ſuis, amici, ac coniuncti regis amicitiam eſſe poſſe perſpiciat, quàm regnum primò incertum, deinde multis grauibusque difficultatibus implicatum; quod deinde non modò inteſtino bello petendum ſit, ſed grauioris etiam hoſtis in vniuerſam Chriſtianitatem arma commouere poſſit. Quæ, cùm omnia pro eximia prudentia ſua rectiùs Sacam Cæsam Mtem V. perſpicere

cere

cere ſciāt, etſi pietas eius rogare eos huiuſmodi in re non patiatur; communis tamen periculi auertendi cauſa, vel diligentiſſimè etiam Sac^{am} Cæs^{am} M^{tem} V. rogare non dubitant; ipſa enim cùm authoritate ſua, tum omni ratione efficere, prohibereq́; velit; ne ſine vlla cauſa, aut huiuſmodi cauſa interpoſita, non modò hominibus liberis, Sac^{æ} Cæs^{æ} autem M^{tis} V. omniſque auguſtiſſimæ domus eius obſeruantiſſimis vlla vis fiat; verùmetiam publica pace ſemel ſublata, in grauius aliquod periculum vniuerſa Chriſtianitas, in eaque cùm hoc regnum, tùm non minus ſac^{æ} Cæs^{æ} M^{tis} V. ditiones ipſius vocentur. Quod, cùm omninò ſibi de ſac^{a} Cæs^{a} M^{te} V. ordines policeantur, vt eadem de re ſcripto etiam reſponſo nobis dato ſententiam ſuam teſtari illis velit, quātò poſſumus ſtudio, à ſac^{a} Cæs^{a} M^{te} V. petimus.

Quæ cùm dixerint, reſponſum vrgebunt, idque vt ſcriptum quamprimùm ſecum deferant, operam dabunt.

EORVNDEM ORDINVM

ad principes electores ſingulos, vno exemplo Epiſtola.

Illuſtris^{me} princeps, dñe obſeruand^{me}.

QVomodo electio regis noſtri peracta à nobis fuerit; non dubitamus ill^{mam} cels. V^{m}. ex legatis ſuis, quos ad eum conuentum miſerat, iam antè perſpexiſſe: ſimul autem illud cognouiſſe, cùm Ser^{mus}, Sigiſmundus princeps & electus Rex Sueciæ, communibus omnium ferè ſenatorum, ac maximæ partis nobilitatis ſuffragiis, in noſtrum quoque regem electus, atque ab Archiepiſcopo, vt ſenatus principe, rex renunciatus eſſet; triduo pòſt Ser^{mum} etiam Archiducem Maximilianum, à quinque circiter ſenatoribus, paucisſimis autem ex nobilitate, iiſque magna ex parte illorum familiaribus, cæteris omnibus inuitis ac reclamantibus, regem proclamatũ fuiſſe. Quem, etſi eo nomine pro prudẽtia eius nihil magnoperè vel iuris ſibi vindicaturum, vel grauius etiam quid tentaturum nobis perſuadeamus; vt omnia tamen vereamur, cùm

fami-

familiarium eius ſtudia faciunt, tùm cõmune periculum Chriſtianitatis, in quod ſine dubio vniuerſa Chriſtianitas ventura eſſet, nos ſolicitos habet: non modò enim duo vicina eaq; potentiſſima Chriſtianitatis regna, mutuo atque inteſtino bello implicarẽtur: verùm ne Oriẽtis etiam arma, quę melioribus temporibus vix ſuſtinere Chriſtianitas potuerit, nunc alieniſſimo eius tempore commoueantur, verendum videmus. Hiſce igitur rebus adducti, non cõmittendum exiſtimauimus, quin ad Ill^{mam} etiam Cels^{m} V. ea de re ſcriberemus. diligẽter autem ab ea quoque petimus; vt pro eo loco, quem in imperio hoc, & quaſi ſtatione orbis Chriſtiani tenet, ipſa etiam authoritate ſua efficiat, prohibeatq; ne quid à quoquã ſuſcipiatur, quo nam modò pax cum vicinis à multis ſeculis culta violetur; verûm ſalus etiam publica in diſcrimen aliquod adducatur. Id etſi cum vniuerſæ Chriſtianitatis cõmodo maximè coniunctum erit; non minus tamen nos etiam plurimùm ſemper eo nomine debere nos Ill^{mæ} Cels^{ni} V. ſtatuemus; cui omnia fauſta ac felicia à Deo Opt. Max. precamur. Ad Varſauiam 26. Auguſti. Anno Dñi 1587.

IOANNIS ZAMOYSKI,
R. P. Cancell: & exercitt: Praefecti, ad Serenissimum Regem electum Sigismundum III. Epistola.

Ser^me^ Rex Dñe clement^me^.

QVanto omnium ferè ordinum atq; prouinciarum consensu, delatum M^ti^ V. regnum sit, cùm ex legatis, qui publicè ad M^tem^ V. missi sunt, tùm ex meis atque aliorum literis, iam antè M^tem^ V. cognouisse non dubito: quo in statu nunc res sint, hisce literis significandum M^ti^ V. existimaui. Quemadmodum igitur prioribus literis meis M^ti^ V. ostendi, post electionem peractam, nihil priùs potiùsque habui, quàm vt Varsauia Cracouiam rectà cũ iis copiis, quas tum mecum habebam, contenderem; non modò quo Cracouiam ipsam, vt quae & domicilium ac sedes regni esset, & in qua, cùm reges ipsi more institutoque maiorum insignia regni accipere soleant, tum insignia ipsa ea deposita essent, in potestate haberem; verùmetiam, vt si qua ab aduersa parte in finibus vis fieret, quàm maximè propinquo è loco opem reip. ferre possem. In itinere,

cùm

cùm ex ſermonibus hominum, qui omnium ordinum me conuenerunt, tùm literis atq; fama ipſa, ſummam omnium in Mtem V. voluntatem atque ſtudium perſpexi; ita, vt non minorem abſentium in probanda Mtis V. creatione conſenſum, quàm eorum, qui ipſi creationi præſentes præfuiſſent, in imperio Mti V. deferendo promptitudo fuerit, perſpiciam. Idem non minùs Cracouiæ deinde animaduertere potui: ita enim omnes animatos reperi; vt nihil in ea ciuitate Mtis V. nomine auguſtius, ipſaq; Mte V. exſpectatius ſit. Præter enim Palatinum, reip. ac Mtis V. ſtudioſiſſimũ, tum præfectũ, in cuius cuſtodia atq; cura arx, atq; præſidiũ eſt; & cũ quo, cùm arctiſſima neceſſitudine coniunctus mihi ſit, hoc tamẽ quaſi ſanctius quoddam neceſſitudinis vinculum mihi intercedit, quòd pari in Mtem V. fide atq; obſeruantia ſit; cùm cleri etiã, cuius ſumma in ea ciuitate authoritas eſt, tũ academiæ, & magiſtratus, atq; populi vniuerſi ea in Mtem V. obſeruãtia eſt, vt nulla maior eſſe poſſit. Iam verò, non ſolũ ſua ſponte in Mtem V. propenſa ea ciuitas eſt, verũ à nobis etiam Mti V. addictiſſimis te-

netur. eodem autem modo in finibus etiam cura adhibetur; vt neque repentini periculi facilè aliquid exiſtere, &, ſi quid exiſtat, non difficulter propulſari id poſſit. Quæ, cùm omnia tanta ſint, quanta M^tas V. ea eſſe facilè æſtimare poteſt, non debeo equidem vereri; vt propter nominationē fortè ſer^mi Archiducis Maximiliani, ab alijs quibuſdam paucis priuato conſilio poſtea interpoſitam, ab adeundo regno, vel abſterreri ſe M^tas V. vel in eo inſtituto ſuo dubitationis aliquid obijci ſibi patiatur. Primùm enim, quantum inter vtriuſque electionis ius interſit; facilè pro prudentia ſua M^tem V. perſpicere non dubito. quod, cùm omne in conſenſu ſenatus atque nobilitatis poſitum ſit; non video, quid quiſquā iuris vindicare ſibi poſſit, cui, contra conſenſum potiùs omniū, à paucis quibuſdam, nomen regium impoſitū ſit. Ita enim ſer^tas ſua electa eſt, vt, cùm à non multò pluribus quàm quinque, aut ad ſummū ſeptem ſenatoribus nominata eſſet; vix ſexaginta homines eorundem, partim conſanguinei, partim familiares, conſenſum in nominationem eam præſtarent; cæteri omnes, etiam

ex ijs,

ex ijs, qui aliorum conſiliorum illorum ſocij ac participes fuerant; publicè ei contradicerent. Itaque, in tam amplo regno, quod numero ac multitudine nobilitatis nullo alio Chriſtianitatis regno inferius eſt, vix ſexaginta hominum ſolorum rex ſer^tas ſua facta videri poſſit. Cùm è contra M^tas V. primùm maxima parte ſenatus aſſentiente, flagitante autem reliqua nobilitate omni, prouincijs prætereà, ac ciuitatibus adiunctis, ab Archiepiſcopo, principe ſenatus, more, inſtitutoque maiorum renunciata ſit. Quòd ſi fortè à nonnullis inducta, à iure nihilominus ſer^tas ſua diſcedere, aut ex ea nominatione iuris aliquid vſurpare vellet; cùm omnia tamē M^tas V. habeat, ſer^tem ſuam omnibus rebus deſtitui video. Primùm ſtudijs hominum, quæ non modò in M^tem V. propenſa, verùm à ſer^ts ſua auerſa etiam atque alienata ſunt: firmitudine deinde partium, vt quæ à multitudine ipſa deſerantur: ad extremùm etiam authoritate; cùm omnes ferè ſenatores, omnes magiſtratus, ad M^tis V. authoritatem ſe adiunxerint: ab illa parte, vnus Epiſcopus ſolus, non modo inter Epiſcopos lo-

 coin-

co infimus, ſed idem non pleni etiã iuris: præter eum autem, vt nihil de aliis grauius dicam, quod negari tamen non poteſt, primùm pauciſſimi, deinde exules etiam atque proſcripti ſint. Accedit huc, vt omnia præterea præſidia, omnes ciuitates, portus, prouinciæ totæ in M^{tis} V. poteſtate ſint: in M^{tis} enim V. poteſtate eas eſſe ſtatuo, cùm in eorum poteſtate ſunt, qui M^{ti} V. fidem ſuam addixerunt; illi e contra nullam vrbem, nedum prouinciam vllam totam, aut pręſidium ſuæ poteſtatis habeant: ita, vt M^{ti} V. omnia pateant: ſer^{tas} ſua nec vbi pedem in regno ponere poſsit, habeat; ſatiſque prouiſum ſit, ne, vt maximè vi id occupare conaretur; ſine maximo tamen molimento atq; periculo, multo tempore conari id poſſet. Habet igitur M^{tas} V. primùm animos atq; voluntates hominum, quæ non modò ſtudio M^{tis} V. ſed etiam odio aliorum incenſæ ſunt. Quid enim indigniùs videri hominibus poſſit, quàm eum, qui in alio aliquo hæreditario regno proximus ſucceſſor futurus fuiſſet, ſuperiorumq; regum optimè de regno vniuerſo meritorum memoriam proxima cognatione referat; cum

in libero hoc regno, in quo non ſucceſſione, ſed ſuffragijs reges fiunt, omnium ferè conſenſu electus eſſet, ab extraneo, paucorũ quorundam conſpiratione, contra omniũ conſenſum, regno priuari? habet deinde ſenatum, ac magiſtratus, præſidia omnia, ciuitates, ac prouincias totas; ad extremum coronam atq; inſignia ipſa regni. quæ, cùm per ſe firmiſſima ſint, multò tamen eadem firmiora erunt, ſi quamprimũ Mtas V. venerit; maximè autem, cùm ad diem quintam mẽſ. Octobris, nouus conuentus nobilitatis Viſliciam indictus ſit, ſi ante eum cõuentum Mtas V. in regno fuerit; ſi quid fortè difficultatis in nonnullorum animis adhuc reſideat, minimè dubitandum eſt, quin quamprimùm in regno Mtem V. eſſe, auditum fuerit, ſola fama aduentus ſui, omne id explicatura ac ſublatura penitus ſit. In id igitur vnum omni ſtudio incumbendum Mti V. eſt, vt cùm ad ſummam adeundi regni facilitatem nihil omninò illi deſit, ne ipſa ſibi defuiſſe videatur: eamque opinionem ad poſteros de ſe tranſmittat; tàm nobile regnum, quod præſertim maiorum ipſius fuerit, ſummo omnium ordinum

consensu sibi delatum, M^tem^ V. vel metu reliquisse, vel inertia perdidisse. quæ opinio, cùm semper M^ti^ V. vitanda esset, tùm nunc multò magis, quòd post D^m^ Stephanum regem electa est. qui, cum neque regio genere natus esset, neque eas opes haberet, quas M^tas^ V. habet; ita autem in regem electus esset, vt primù omnem ferè senatum, deinde prouincias, ac ciuitates aliquas, ad extremum autem potentissimum aduersariū, honori suo aduersum haberet; iure tamen liberorum suffragiorum nobilitatis fretus, ea animi magnitudine fuit; vt neque minis ab adeundo regno se absterreri, neq; vllis difficultatibus impediri, neq; quamuis ingentibus promissis tardari se passus fuerit. quod, vt apud omnes summæ laudi illi fuit, ac perpetuò erit; ita, nisi in multò maioribus opibus, maximo autem omnium consensu, ac summa apprehendendi regni facultate, eandē constantiam M^tas^ V. præstiterit, ne parum id ad posteritatem etiam honorificum illi sit, etiam atque etiam videndum illi est. Verùm pluribus hortari eam non debeo; ne, vel de constantia eius, vel de animi magnitudine dubitare vi-

re videat. Itaque vnum hoc ſolùm adijciam: quod delatum Mti V. regnum ſit, multi fortunæ tribuere poterunt: quòd id retinuerit, nemo niſi virtuti: retinendi autem eius, non ſolũ vna, verum facilima etiam ratio eſt, ſi quamprimùm Mtas V. venerit, omniaque in celeritate poſita habuerit; hac & ſuorum animos, quorum maxima multitudo eſt, confirmabit; & dubios facilimè adiunget: & aduerſariorum cogitationes atque conſilia, iam antè infirmiſſima, maximè debilitabit. Hac vna enim ferè ſola ſpe, cùm ſe adhuc ſuſtentant, tum aliorum animos tentant, quod Mtis V. aduentũ in dubium apud aliquos vocent: quæ dubitatio, cũ ſublata fuerit, nihil omninò, in quo vel ſpei aliquid amplius ponant, vel quod moliantur, illis relinquetur. Quod reliquum eſt, vt Mtem V. quamprimùm ſaluam atque florentem videam, ex animo à Deo precor. Cracouiæ die 10. Septemb. Anno Dñi M. D. Lxxxvij.

AN-

ANDREÆ COMITIS IN *Tenczyn, Palatini Cracouieñ, Zatorieñ, & Rubieſſouieñ Capitanei. Joānis Zamoyſki, Regni Poloniæ Cancell: & Exercitt: Præfecti, etc. Nicolai Zebrzydowſki, Generalis Cracouieñ & Boleſlauieñ Capit. ad Epiſcopum Vratiſlauieñ. Epiſtola.*

Reuer[me] Dñe, amice obſeruand[me].

CRacouiæ ita ſumus; nos quidem, Palatinus, & Capitaneus Cracouienſes, tanquā ordinarij magiſtratus loci huius: ego autem Cancellarius & generalis exercituū regni præfectus, vt cui non modò pro præfectura ea regni copiarum, finium cura incumbat, verùm cui peculialiter etiam publica authoritate ab ordinibus mandatum ſit, vt finium ab hac parte curam haberem. quam, cur diligentiorem, hoc potiſſimum tempore, ſuſcipiendam ordines putârint, pluribus ſignificare neceſſe non arbitramur; cùm iam antè Reuerendiſſ. D. V[æ] notum ſit, qua ratione ſer[mo] Sueciæ Principe Sigiſmundo, iam à ſenatu, atque nobilitate electo, pauci quidam ſer[mum] etiam Archiducem Maxi-

Maximilianū contra omnium conſenſum triduò poſt,& intempeſta iam nocte, renunciàrint. Etſi autem ex huiuſmodi nominatione ſer^{tem} ſuam pro prudentia ſua nihil magnoperè iuris ſibi vindicaturam nobis perſuadeamus; maioremque cùm æquitatis tum coniūcti principis amicitiæ, pactorumque, quæ priuatim etiam cum Iagellonica familia ſer^{mæ} familiæ Auſtriacæ intercedunt; publicæ denique pacis ac tranquillitatis, quàm priuatæ potentię ſuæ, vt maximè eam aſſequi poſſet, rationem habituram: incitari tamen atque accendi ab alijs ſer^{tem} ſuam audimus. cuius rei fama adducti, non modò pro cōmuni gentium iure, verùm mutua etiam, quæ cum regno Boëmiæ nobis intercedit, vicinitate, haſce ad Reuerendiſſ. D. V^{ram} literas dandas putauimus: quibus neceſſitatem nobis impoſitam oſtenderemus, ſi quid ab ea parte violenti tentaretur, ſimili ratione in ipſorum fines progrediendi. Hoſtilitatis autem loco nobis erit, ſi verſus fines regni huius vel ſer^{tem} ſuam, vel copias eius mouiſſe audierimus. Cæteroquin ſtudia officiáque noſtra, Reuerendiſſ. D. V^{ræ} commen-

damus. Cracouia die 25. Mensis Septembris. Anno Dni 1587.

IOANNIS ZAMOYSKI, R. P. CANcellarij, & exercit. præfect. &c. ad serenissi. principem, & dnum, D. Maximilianum, Archiducem Austriæ, &c. Epistola.

Serme princeps, dñe clemenme.

LIteræ serus Væ, a propinquo meo generoso Dño Barsi, rectè mihi redditæ fuerunt. Ex quibus, quod Sertis Væ erga me benignum, atq; propensum animum perspexi, gratissimũ mihi fuit; ea autem, quæ Varsauiæ in proximis comitijs gesta fuerunt, vellem aliter serti Væ renunciata fuissent, quàm renunciata illi esse, ex ijsdem literis animaduertere mihi visus sum. Ad me quidem quod attinet, nihil sanè omnibus ijs in rebus, vel priuatim à me, vel proprij cõmodi causa factum fuit; aut adhuc fit: sed quemadmodum aliàs semper, ita in hac quoque electione, & consequentibus temporibus, si quid à me administratur, non modò authoritate, verùm iussu etiam ordinum regni

huius.

huius administratur: quæ res facit, vt ne nunc quidem de repub, ad me ser^u V^æ scribenti, priuatim mihi respondendum putem. Cum verò iisdem de rebus ad diem V. proximi mensis Octobris vniuersæ nobilitatis conuentus sub Vislicia futurus sit, ad literas quidem ipsius plenius, re cum senatoribus communicata, ex eiusdem conuentus sententia respondebo: eiusdem verò exitum, vt ser^tas quoque V^a exspectet, neque interim aliquò longius progrediatur, cùm prudentia eius dignissimum mihi fore videtur, tùm id, vt faciat, multis de causis monere etiam atque hortari eam non dubito. Dat. Cracouiæ die xxviij. mensis Septembris. Anno Domini 1587.

AD EVNDEM SERENISS.

Archiducem Austriæ, &c. ordinum regni. epistola.

Ser^me princeps, dñe obseruandiss.

SER^mum Sueciæ principem, Sigismundum, etsi vnanimi omnium nostrum consensu regem à nobis electum iam ante etiam ser^tas

V^{a} cognouerit: cùm tamen deinceps per suos quique palatinatus ita etiam conuenissemus, vt in eandem electionem denuò consensum summa omnium voluntate præstaremus; non modò idem iterum ser^{ti} V^{æ} nunciandum, verũ in regnum etiam eum iam venisse, atque per Prussiam aduentare significãdum putauimus. De ser^{tis} V^{æ} nominatione, ab alijs quibusdam deinde interposita, pluribus quidem nũc cùm ser^{te} V^{a} disputare nolumus: ipsam enim pro prudentia sua, cùm à quot, & à quibus, tum quomodo nominata sit, æstimaturam nobis persuademus: eò magis autem mirum nobis visum est, eò ser^{tem} V^{am} a paucissimis quibusdam impelli se passam esse; vt vi etiam regnum ingredi conata sit. Nos quidem pro pristina amicitia, quæ inter nos & vicinos ser^{mæ} domus Austriacæ populos a multis sęculis iam intercessit, adhuc hortari ser^{tem} V^{am} non dubitamus; vt potius eam amicitiam, quam ser^{tis} V^{æ} maiores cum Regis nostri maioribus Iagellonibus semper coluerunt, ipsa quoque colere malit; quàm vt regnum alienum contra omnium fere eorum, qui conferre id debeant volun-

voluntatem, certo periculo, incerto aũt euentu adiungere conetur, persuaderi sibi patiatur. Quod cum prudentia eius atque iustitia dignissimum erit, tùm vt nobis persuademus, non modò serᵐᵃᵉ domus Austriacæ ditionibus, verùm vniuersæ Reip. Christianæ vtilius. Quid enim iure gentium ipso, si serᵗᵃˢ Vᵃ vlterius progrediatur, suscipiendum nobis sit, serᵗᵃˢ Vᵃ videt; maiorum nimirum nostrorum exemplo atque instituto, non modò de propulsandis iniurijs, verùm ijsdem referendis cogitandum nobis esse. Pluribus cum serᵗᵉ Vᵃ legati nostri magᶜⁱ & generosi Ioannes Tarlo de Sczekarzo vice, Palatinus Lublineñ. Stanislaus Bykowski, Castellanus Konariensis, Georgius Radosowski, Succamerarius Velunensis, Stanislaus Rozen de Roznów, Adamus Gorayski de Goray agent: quibus, vt plenam fidem serᵗᵃˢ Vᵃ adhibeat, rogamus. Quod reliquum est, studia, ac paratissimam voluntatem nostram serᵗⁱ Vᵃ deferimus. Sub Vislicia, in conuentu generali, die viij mensis Octobris, Anno Dñi 1587.

SERENISSIMI PRINCIPIS ET Dñi, D. Archiducis Maximiliani responsum, Mag^co Dño Ioanni Tarlo, Palatino Lublinen. datum.

SEreniſſimus Princeps ac Dominus, Dñus Maximilianus, electus Poloniæ Rex, Magnus Dux Lithuaniæ, Archidux Auſtriæ. &c. Quæ interuenerint atque impediuerint, quo minus Sacra Regia Mtás, &c. Dñus Dñus noſter clementiſſimus, dños oratores eorum, qui electioni ſuæ legitime factæ aduerſantur, audiuerit, ac deinde auditos expedierit, Mag^cus dñus Palatinus Lublineñ. ex conſiliarijs eius M^tis intelligere potuit. Nunc verò, etſi M^tas ſua dat operam, vt audita eorum legatione, & probè intellecta, reſponſum eis dare velit; tamen cum tota hæc res eius momenti ſit certis de cauſis, vt longiorem deliberationem cum ſenatoribus & alijs nobilibus Polonis & Lithuanis, qui penes eius M^tem ſunt, deſiderare videatur, quæ tamen non eſt diuturna futura, Regia M^tas hoc reſponſum & dictorum D. Oratorum expeditionem in aliquot dies reſeruat: benignè

gnè postulans, vt non longi temporis morulā æquo animo ferre velint.

Quum autem acceperit dictum M. D. Palatinum Lublinien̄. & ætate senili, & morbo infestari, quem etiam hæc tempestas & diuersoriorum incōmoda augere possunt: quod quidem omnibus cum D. Palatino cōmune hoc tempore est; pro sua innata benignitate permisit, vt dictus D. Palatinus cum filiolo suo in vrbem ad suos redeat, vt valetudinem suam rectius curare possit, quam ei ex animi sententia succedere M^tas^ sua optat. Postulat aūt M^tas^ sua perbenignè, vt dictus D. Palatinus, quum ad suos reuersus fuerit, pro suo in charissimam suam patriam amore, & christiana pietate, ac tranquillitatis publicæ studio, diligētem operam dare velit, ne ij, qui suæ M^tis^ electioni aduersantur, tam immanè ac hostiliter in miseros regnicolas sæuiant, neuè villas, prædia, atque ædificia, incēdijs ac direptionibus vastent, sed christianos se esse meminerint. M^tas^ certè sua, cui publica pax, & salus huius Reipub. antiquissima est, nunquam permissura est, vt à suis hominibus talia publicè aut priuatim damna inferantur.

Deinde etiam D. Palatinus id efficiat, ne internuncij & literæ, atque homines suæ M^{tis} intercipiantur, ac duriter posthac tractentur, vt hactenus sæpè factum est, & in dies fieri solet: ne & sua M^{as} tandem par pari referre cogatur, quod tamen, quæ eius pietas est, libenter vitaret. Atque tales quidem interceptiones, non leuem causam præbuerunt eius M^{ti}, hos quoque Oratores diutius detinendi. Quodsi autem otyus M^{tis} eius internuncij restituentur, causa M^{ti} quoque suæ adferetur, vt eò citius hi Dñi oratores cum suo responso dimittantur. Hæc sunt, quæ breuiter Dño Palatino respondenda videntur: reliqua collegis eius suo tempore significabuntur. Cæterum sua M^{tas} D. Palatino beneuolentiam & gratiam suam ad gratificañ. promptam benignè ac prolixè defert. Ex prædio Rakowicza xvij. die Octobris. Anno Dñi 1587.

AD SVPERIVS SCRIPTVM, *ordinum regni responsum.*

Serenissime Princeps.

SCriptum mag^{co} dño Palatino Lublineñ. legato nostro, sub nomine & signo ser^{tis}

V[æ] traditum, ab ipso dño Palatino publicè nobis propositum vidimus. In quo id primum alienum nobis visum est; quòd causa interposita vlterioris deliberationis, cū ipsum dñum Palatinum cum collegis suis diutius hactenus à se retentum, tum reliquos legatos adhuc retineri ostendat. ea enim num satis iusta causa sit, in tantis cum aëris, tum alijs incommodis, quæ ab hominibus ea & ætate, & dignitate perferenda eo loco fuerūt: deinde verò, quod maximum est, cōtra voluntatem eorum legatos retinendi ser[tem] V. ipsam æstimare, quàm nos ipsos definire maluimus. Non fugere enim ser[tem] V[am] potest; id apud omnes gentes ius legatorum esse; vt non modò ipsi nulla re violari, sed ne libertas quidem eorum imminui debeat; sique ita illis videatur, vt etiam sine responso ad suos se recipere velint; cum aliis commerciis omnibus sublatis, cum legatis tamen liberum commercium relinquatur, eadem libertate, qua venerint, etiam in bello, & ab hostibus; quominùs id suo commodo facere possint, sine publici iuris imminutione, impediri non possint. Accedit huc, vt, et si ma-

ximè diem ad deliberandum ſumendam ſibi ſertas V. exiſtimâſſet; tamen vel eos ipſos legatos ad diem ad ſe redire iubere potuiſſet; vel per ſuos deinde legatos reſponſum nobis dare. quos certè, quotieſcunque ſertas V. ad nos mittendos exiſtimârit, non modò nulla illis iniuria à nobis inferetur; verùm, nullum etiam humanitatis officium, quod iure publico legatis præſtari debeat, deerit; quò minus certe ſuo commodo, atque arbitratu, cùm ad nos venire, tùm ad sertem V. tutò atque ſecurè recipere ſe poſſint, per nos nihil fiet Verùm ſertem V. ipſam facile intelligere exiſtimamus, qui deliberet aliqua de re, illum omnia integra ſibi ſeruare; quod totum ſecus à ſerte V. fit. Cùm enim hæc ſumma legationis illorũ fuerit, ne contra ordinum omnium voluntatem fines regni ſertas V. ingrederetur; non modò armata fines iam ingreſſa ſertas V. eſt; verum tot iam dies in conſpectu noſtro, atq; orbis huius hoſtilem in modum caſtra poſuit. Qua de re, cùm eo ipſo ſcripto ſertas V. cauſam eius nobis præbeat, locus nobis videtur cũ ſerte V. querendi. Neque tamen de iure nominationis ipſius, plu-

ribus

ribus iam agemus; quod & antè aliquoties publicè iam id fecimus, & deinceps fortaſſis etiam pluribus faciemus. Hoc ſolùm, quod ſer^{tem} V. ipſam minimè præterit, nũc dicemus: nulli dubium eſſe, quin, cùm omne regni ius, in eorum, qui regnum conferant, conſenſu atque voluntate poſitum ſit; eum, qui non modò maximæ partis, verùm omnium ferè conſenſu deſtituatur, nihil iuris vſurpare ſibi poſſe. A qua parte conſenſus ordinum, atque omnis ferè nobilitatis regni huius ſtet, etſi ſer^{tas} V. vel ex eorum ipſorum, qui ſer^{tem} V^{am} nominârint: qui iidem & legatos ſe creârint: & legati ad regnum accipiendum eam inuitârint: qui ad fines gratulandi cauſa obuiam illi proceſſerint: omnium denique qui circa eam ſunt, cùm paucitate, tum genere ipſo hominum æſtimare poſſit; tamen ſatis etiam in omnibus ferè conuentibus Palatinatuum nobilitatis, & proximo Viſlicieñ. declaratũ eſt: tum nuperrimè etiam internuncius ſer^{tis} V. Mag^{cus} Felicianus, Baro ab Herberſtein, frequentiſſimo in conuentu noſtro, ex omnium noſtrum ſtudiis ac voluntate perſpicere potu-

it. De ea igitur re, cùm minimè dubium ſerti V. eſſe potuerit; tamen ne id quidem fecit, quod etiam dubia in re homines non inconſiderati facere ſolent; vt totam cauſam integrã ſibi ſeruaret: ac non modò fines ipſos, cõtra antiquiſſima fœdera, quæ cum ſerma domo Auſtriaca, regno huic intercedunt, inuitis nobis armata ingreſſa eſt; verùm, qua iter fecit, iureiurando, etiam per vim, homines ſibi obſtrinxit; quod ne ab iis quidem, qui omnium conſenſu legitimè electi ſunt, antequàm inſignia regni acceperint, more maiorum fieri ſolet: arma denique, atque caſtra, in conſpectum noſtrum protulit. Hæc omnia, non tam ſertis V. conſilio, de cuius prudentia atq; virtute optimè ſentimus; quàm aliorũ inſtinctu fieri facilè intelligimus. Eſt tamen nonnulla eius rei cauſa penes ſertem etiam Vam; quòd aliorum pernicioſis conſiliis obſequatur. Verùm, vt ad legatos, de quibus maximè hoc tempore agendũ nobis intelligimus, redeamus; deliberationem ſertis V. minimè ſatis iuſtã cauſam, contra voluntatem eorum legatos retinendi eſſe, ſertem Vam ipſam ſatis perſpicere nobis perſuademus.

quam

quam autem præterea etiam eius rei cauſam ſignificat, quòd in eodem genere nonnulli à nobis etiam ſer^{tis} V. internuntij atque literæ interceptæ ſint; eam nullam à nobis præbitã eſſe, nosipſi optimi teſtes nobis eſſe poſſumus. Ad exploratores enim, & literas, quod attinet, cũ huiuſmodi tempore, omnia, quæ ad remp. pertineant, prouidenda nobis ſint; eorũ nonnullos à nobis excuſſos eſſe, & adhuc obſeruari, non poſſumus diffiteri. Verum, præterquam quod id publico gentium iure, a nobis inſtitutum ſit, quo periculoſis reipub. temporibus, omnes operam pro ſe dant, vt & aduerſariorum conſilia contra remp. cognoſcãt, & ne ſua ab illis cognita detrimenti aliquid reip. afferre poſſint; vel ipſius etiam aduerſæ partis exemplo à nobis fit; quæ non modò priuatorum tabellarios, atque literas, quotiescunque eius rei facultas data illi fuit; ſed ipſius regis noſtri electi, ſer^{mi} Sigiſmundi III. detinere atque excutere non dubitàrit. Qui autem iure legatorum ad nos, vel quempiam noſtrũ, à ſer^{te} V. miſſus fuerit: qui ſcilicet vel tranſitũ petierit: vel literas, quibus mandata à ſer^{te} V. ſe

habere ostenderet, protulerit: publicè denique pro internuncio eius se gesserit; eorũ nullum à nobis aliter tractatum, quàm ius legationis postulet, constanter confirmare possumus. quod vel in proximo internũcio eius, domino Herbersteinio, satis apparuit. qui, cùm iam humanissime dimissus esset, incidissemus autem sub idem tempus in literas quorundam, quibus authores ser^{ti} V. erant, vt nostros legatos apud se retineret, per vnum quidem atque alterum diem, verùm sine vlla iniuria retentus à nobis fuit. Etsi autẽ id legatis nostris iam euenisse, quod euenit, cùm ex re ipsa, tum vel ex literis legatorum nostrorũ, pro certo iam haberemus; freti tamen fide atq; constantia ipsius; sola sponsione ab eo accepta, qua, vel vt legati dimitterentur se effecturum, vel iterum apud nos sese staturum promitteret, sine vlla iniuria atque molestia illum dimisimus. Itaq; non modò nunc, quod ser^{tas} V. significare videtur, quantũ nos sciamus, nullus internucius ipsius à nobis detinetur: verùm antè etiam nullus vlla vnquam iniuria violatus à nobis fuit. Quare primùm, ne contra omnium populorũ

mo-

morem atq; inſtituta, diutius legatos noſtros ſertas V. retineat, iterum quàm diligentiſſimè à ſerte V. petere non dubitamus; neque id noſtra magis, vel ipſorum legatorum, quam ſertis V. ipſius dignitatis cauſa. Eo loco ſertas V. nata eſt, vt nihil tam auguſta familia indignum ſua ſponte admiſſuram eam ſtatuamus: verùm tamen, vt de exiſtimatione atq; dignitate ſua ſuo potius quam alieno iudicio vtatur, rogamus. Deinde, etſi tot rebus iam, quot ſertas V. intelligit, priſtina amicitia, quæ inter nos ac vicinos ſermæ domus Auſtriacę populos à multis annis fuit, læſa ſit; pro eadem tamen amicitia, vt, quod aliorum, vt nos arbitramur, inſtinctu commiſſum hactenus eſt, corrigere ſertas V. quàm exulcerare malit, eam hortamur. Id ita faciet, ſi quamprimùm extra fines regni huius ſe receperit, Nam vt ad id, quod reliquum in ſcripto eo eſt, quo poſtulat ſertas V. ne villas atque ædificia incendiis, ac direptionibus deinceps vaſtemus, nunc reſpondeamus; facilè ſertas V. ſtatuere ſecum poteſt, nō tam inimico in noſtros, noſque ipſos, animo nos eſſe; vt quaſi ipſi manum nobis inferre, ac noſtra

ſponte

ſponte ſæuire in nos velimus; eoſdem tamen nos ita etiam ſtatuere exiſtimabit, vt omnia damna, præ ſeruitute, leuia ducamus. Itaq; detrimentorum quidem eorum omnium, non nos quidem, ſed ij, qui defendendæ libertatis noſtræ neceſſitatem nobis afferunt, cauſam ſuſtinebunt: nos tamen ita animatos ser^tas^ V. omninò ſibi perſuadebit; vt non modò poſſeſſiones, fortunaſque omnes noſtras, ſed vitam ipſam pro libertate, ac fide ea, quam ſemel ser^mo^ regi electo noſtro addiximus, in diſcrimẽ adducere non dubitaturi ſimus. Quò magis, vt non modò, quid regno huic, verùm ſibiipſi etiã, tum vicinis ser^mæ^ domus Auſtriacæ ditionibus, ad extremùm vniuerſæ reip. Chriſtianæ expediat, diligentius ſecum cogitet, iterum atque iterum eam hortamur. Cæteroquin obſeruantiam ac ſtudiũ, vt erga vniuerſam ser^mam^ domum Auſtriacam, ita ser^tem^ V. omnibus rebus illi demonſtrare parati. cui proſperam valetudinem à Deo Opt: Max: precamur.

Maioris fidei cauſa, nos infraſcripti deputati ex eorundem ordinum authoritate ſubſcripſimus, ſignaque noſtra appoſuimus. Dat:

Cra-

Cracouiæ, die 20. menſ: Octob: Anno Domini, M. D. Lxxxvij,

SERENISS. PRINCIPIS ET D. D. *Maximiliani, dei gratia Archiducis Auſtriæ, &c. ad ordines regni epiſtola.*

Rmis, Illbus, Spectabilibus, Magnificis, Generoſis, Nobilibus, ſyncerè nobis dilectis N. iis omnibus, qui ex ſtatibus & ordinibus inclyti noſtri regni Poloniæ in vrbe Cracouien̄. congregati ſunt.

MAXIMILIANVS, Dei Gratia Electus Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithuaniæ, Archidux Auſtriæ. &c.

REuerml illus. ſpectabiles, magnifici, generoſi, nobiles, ſyncere nobis dilecti, ſalutē & beneuolentiæ noſtræ affectū. Sicuti pridie D. Palatinum Lublinen̄. cum reſponſo noſtro, ad veſtra poſtulata ſaluum ad vos remiſimus; ita etiam cum his noſtris reliqui eius col-

legæ, viri ornatissimi ad vos venient. Ex quibus quidem, quo animo erga hoc inclytum regnum affecti sumus, intelligere poteritis. Cæterum, quoniã nos nuper ex relatione oratoris nostri Feliciani Baronis in Herberstein percepimus, S. V^{ras} in cõgregatione illa vestra, ad quam per vos vocatus fuit, conquestos esse; quòd nos contra compactata regnorum Poloniæ & Boëmiæ, huc armata manu, ea intentione veniremus, vt regnum violenter occupemus, ac libertates vestras, & aliorum regnicolarum infringamus, supprimamusq́; & idcirco S^{tes} V^{ras} petiuisse, vt tale nostrum propositum ex mala informatione manans, in melius cõmutare, sanioraq; consilia amplecti, ac ad regni confinia reuerti velimus: ea sanè res præter omnem expectationem nobis accidit: Nam planè nobis persuademus, plerisq; ex vobis satis superque constare, nihil alienius ab inclyta nostra domo Austriæ, nobisq́; eius consortibus omnibus esse, quàm aliena & ad nos nullo iure pertinentia vllo modo inuadere, sed potius aliis, quibus in eiusmodi aliquando iniuria facta fuit, omni nostra possibili opera, &

adiutorio succurrere. Prout specialiter nos, DEVM Opt: Max: testem vocamus, quòd potius huius vestri amplissimi regni tranquillitatem, quietem, incolumitatem, salutem, & inprimis libertatis vestræ conseruationem, ac fidem tutelam, quàm vel minimam eius læsionē, imminutionem, seu infrinctionem, ex animo optemus; & ita quidem, vt pro ea ac communi vestra prosperitate, vitam ac sanguinem ipsum, profundere semper quàm paratissimi futuri simus, nedum contrarium, vt præfertur, in animo habeamus. Et propterea S. V. omni studio quàm enixissimè hortamur ac requirimus, vt aliud de nobis à nemine sibi persuaderi sinant; sed de hac nostra assertione ac declaratione, plusquàm certissimæ esse, ac absque omni hæsitatione planè sibi de nobis polliceri velint, nobis ipsarum & totius regni salutem, felicitatemque perinde semper ac vitam nostram propriam commendatam futuram, nosq; adeò libertates, immunitates, prærogatiuas, iura, decreta, constitutiones, sanctiones, ac consuetudines vestras omnes ac singulas, perpetuò, quàm firmissimè, non solùm

ipſos obſeruaturos, ſed etiam apud alios earũ manutentionem fideliter procuraturos; & vt ſummatim dicamus, totum noſtrum regimen ita inſtituturos eſſe, vt omnibus præſentibus, ac poſteris, liquidò appareat, nos nihil proprij, ſed rem ac vtilitatem ſaltem veſtram, & totius regni agere ac quærere. Prout parati ſumus de eo S. V^ris omni meliori modo ac forma ſufficienter cauere. Et ſi de eo per aliquot ſuos legatos vlterius nobiſcum aliquid tractare voluerint, gratiſſimi ij nobis erunt. Et cum haud grauatim cum iis de omnibus rebus vel perſonaliter, vel per aliquot noſtros conſiliarios conferemus; tum vobis hiſce noſtris ſanctè recipimus, ipſos adeò liberos, tutos, ac ſaluos futuros; vt ſingulis horis, quandocũq; illis libuerit, ad vos ac nos redire, & iterum reuerti poterunt; ſine omni fraude & dolo. Et hæc ſunt, quæ S. V. ad relationem dicti Baronis ab Herberſtein, amanter replicare voluimus. Et ſicuti vobis omnibus ac ſingulis gratia noſtra optimè propenſi ſumus, ita etiam S. V^ras benè feliciterque valere optamus. Prout etiam ipſum Baronem de Herberſtein hac de re ad vos remitte-

mittere voluimus, cui in iis, quæ vobis oretenus exponet, S. V. omnimodam fidem securè habere poterunt. Ex prædio Rakowiczá vigesima die Octobris, Anno Domini, Octuagesimo septimo.

ORDINVM REGNI AD *eundem sereniss. Archiducem epistola.*

Ser^me^ princeps, dñe obseruand^me^.

MIttimus ad ser^tem^ V^m^ legatos nostros mag^cos^ & generosos dominos, Ioannem Myskowski, Castellanum Zarnouiensem, Christophorum Milenski, dapiferum Calissiensem, Adamum Gorayski seniorem, Ioannem Lipski. qui omnibus de rebus sententiam nostrã; cùm coram ser^ti^ V. exponent, tùm legationẽ suam scriptam illi tradent. Iis igitur, vt plenam fidem ser^tas^ V. adhibeat, rogamus, ad eorundemque legationem ipsa etiam scripto & directè quamprimùm nobis respondeat. cæteroquin obseruantiam, paratissimaque studia nostra ser^ti^ V. deferimus, optimamque valetudinem à Deo Opt: Max: illi precamur.

Maioris fidei causa nos infrascripti deputati ex omnium ordinum authoritate subscripsimus, signaque nostra apposuimus. Dat: Gracouiæ, die 23. mens: Octobris. Anno Domini, M. D. Lxxxvij.

EORVNDEM ORDINVM REGNI

Cracouiæ congregatorum præscriptum legationis, mag^cis & generosis dn̄is, Ioanni Misko-wski Castellano Zarnouicensi, Christophoro Milenski dapifero Calissiensi, Adamo Gorayski seniori, Ioanni Lipski, ad sereniss. Archiducem Maximilianum. Dat: Cracouiæ, die xxij. mens: Octobris. Anno Domini, M. D. Lxxxvij.

Legati nostri quamprimum ad ser^mum Archiducem Maximilianum peruenerint, facultate ser^tis s^æ adeundæ quamprimū postulata; inprimis obseruantiam, studiaque nostra ser^ti s^æ deferent; deinde in hanc sententiam legationē suā exponent.

SER^me princeps, dn̄e clement^me. Ad responsum, cum quo mag^cum dn̄m Palatinum Lublinen̄ ad ordines ser^tas V. remisit, peculiari scri

pto,

pro hoc, quod serti V. tradimus, serti V. ordines respondent. Ex iis autẽ literis, quas magcus dñus Felicianus Baro ab Herberstein à serte V. illis reddidit, rectè id ab illis serti V. eum renunciâsse perspexerunt, quod de aduentu in regnũ hoc sertis V. questi cũ illo fuerint. Per se enim, ne quid earum rerum, quæ hic actæ essent, sertem V. fugeret, minimè stetisse putant; diligenterque curatum à se esse, vt omnibus de rebus accuratè sertas V. edoceretur. Nam & ab initio, legati, cùm sertis V. tùm vniuersæ sermæ domus Austriacę, & postea sac. Cæs. Mtas ipsa legatis Varsauia ab illis missis, Episcopus autem Vratislauiensis, tanquam & Capitaneus Silesiæ, & communium pactorum custos; cum è minoribus nonnullis nobilitatis conuentibus, tum à præcipuis aliquot regni huius magistratibus, ad extremum è proximo conuentu Visliciense generali, sertas V. ipsa, de sermi regis nostri Sigismundi tertij electione, omniumq; ordinum voluntate, diligenter certior facta fuit. Tam testata tamen eorum declaratione postposita, & nominationem eam sertas V. accepit, quæ à paucissimis quibusdam ter-

tio

tio demum die pòst, contra morem maiorum interpoſita fuit: & in regnum ita deinde venit, vt, neque præmitteret ſuorum aliquem hominem grauem, qui, quo in ſtatu res eſſent, cognoſceret; & arma atque ſigna in conſpectu noſtro explicaret. Quod, cùm contra antiquiſſima fœdera, quæ regno huic cũ vicinis ser^mæ domus Auſtriacæ ditionibus intercedunt, & libertatem noſtram, à ser^te V. ſuſceptum ſit; queſti ſanè non mediocriter ea de re ordines fuerunt: non minus autem de eo, quòd omninò ius aliquod ex huiuſmodi nominatione ser^tas V. vſurparet. Iam quo in ſtatu res ſint; ser^tas V. videt: ser^mus princeps Sueciæ Sigiſmundus, vnanimi omnium ordinum conſenſu, rex electus, in regno iam eſt: à regno atq; iure ſuo, neq; ille ſine ordinum conſenſu recedere poteſt: neque ordines regem eum, qui contra legitima ſua ſuffragia voluntatemque in regnũ venerit, niſi conuulſis è fundamento iuribus, libertateque ſua recipere poſſunt: mori prius & poſſunt, & ſi ita ſors ferat, parati ſunt. Quæ autem magnitudo animi ser^morum principum Auſtriacorum eſt, ne eos ipſos quidem, vt maximè

ximè consequi id possint, vi occupare regnum hoc velle, sibi persuadent. Hæc autem, cùm ita sint, vt vlla huiusmodi ratio, qua ser^tas V. in regno maneat, reperiri possit; neque ordines vident; neque verò etiam, vt ser^tas V. de ea cogitet, censent. Vt autem quamprimùm ser^tas V. extra fines rursum se recipiat; cùm multis aliis de causis eam hortantur; tùm quòd tanquam ad commune incendium restinguendũ, vndique iam concurritur: & vt aliunde non conueniretur; tamen cùm in hac rerum incertitudine omnia suspecta sint, & quisque pro se rerum suarum satagat, quàm multa euenire possint, ser^tas V. videt. Si quid deinceps verò, cùm ex regno excesserit, tractare secum ser^tas V. voluerit, quæ alijs omnibus exteris patet, eadem ser^tis quoque V. legatis humanitas ordinum patebit; vt & libenter ab illis audiantur, & responsum publicè ex omnium ordinũ sentẽtia illis detur. Interim verò, si, quod ser^tem V. iterum atque iterum hortantur, pacate recipere se voluerit; vt ser^tas V. sine maleficio discessuram se illis caueat, à ser^te V. postulant; pacemque publicam in omnibus finibus vici-

narum ser^{mæ} domus Austrlacæ ditionum, quæ ad regni huius fines pertinent, publicandam curet; quod ipsi vicissim à sua parte præstituros se recipiunt.

Quæ, cum dixerint, eandem hanc legationem suam scriptam etiam ser^{ti} suæ tradent, vtque ab eadem, cum scripto itidem responso, quamprimũ ad nos remittantur, postulabunt.

FRIDERICI A ZIEROTHIN

Baronis, ad ordines regni epistola.

Reuerendissimis, Illustribus, Magnificis, Nobilibus, Generosis, Prudentibus, N. N. Ordinibus, & Statibus regni Poloniæ, nunc Cracouiæ congregatis, Dominis & amicis honorandiss.

Reueren^{mi}, Illus. Mag^{ci}, Nobiles, Generosi dñi, & amici honorandi: salutem, & obsequiorum nostrorum commendationem.

SErenissimus rex dominus noster clementissimus, ad legationem reuerẽ^{rum}, mag^{rum}, nobi-

nobilium, & gñrosi D. V.rum, vt est facturū, recepit, respōdere constituit, per Illus. & Mag.cos D. D.nos Ladislaum Poppel Baronem à Lobkowicz, Dñum in Zbirów, supremum camerarium, Danielem Princz, Sac. Cæs. M.tis, ac suos consiliarios, Franciscum Maslowski, Terræ Velunen. notarium, ac Casparum Kempinski, dapiferorum suorum præfectum: id aūt, vt quamprimum fieri possit, necessarium fore videtur, vt quemadmodum D. V. saluus conductus antea hinc missus fuit, ita eędem quoq; prædictis dñis in eandem formam conceptū, huc mittendum curent. Quod simul ac factū fuerit, regia M.tas dictos dños oratores suos isthuc missura est. Quod reliquum est, nos, officiaque nostra D. V. deferimus, & easdem feliciter valere cupimus. Ex Monasterio Mogilano xxv. Octobris, Anno Dñi 1587.

FRidericus à Zierothin Baro, Dñus in Selowicz & Pausdrzany, Sac.æ Cæs.æ M.tis à consilijs bellicis, equitū cataphractorum summus præfectus, nec non suæ regiæ M.tis intimus consiliarius, & eiusdē curiæ magister supremus. &c.

AD EPISTOLAM SVPERIOREM, *ordinum regni responsum, ad sereniss. Archiducem Maximilianum missum.*

Serme princeps, dñe obseruandme.

REdditæ nobis literæ sunt consiliarij sertis Væ, magci, & generosi Friderici à Zierothin Baronis: quibus, vt fide publica legatis, quos sertas Va ad nos missura sit, caueamus, à nobis postulat. Mittimus serti Væ literas in eos, quos ex externis, consiliarijs nimirum sertis Væ, dñus Zierothinus à serte Va ad nos venturos nobis significat: qui fide publica liberè atque sine vlla molestia ad nos venient, & à nobis redibũt. In Polonos, quos dñs Zierothinus nominat, propterea literas nullas serti Væ mittere possumus, quòd constitutione vniuersæ nobilitatis, quæ vt antea Andreiouiæ, ita proximè sub Vislicia sancita est, donec resp. amplius de illis statuat, omne cõmercium cum illis sublatum sit. Quod pro prudentia & humanitate sua in optimam partem sertemVam accepturam confidimus; cui cæteroquin studia officiáque nostra paratissimo animo deferimus, opti-

mam-

mámque valetudinem precamur. Craco-
uia die xxvj. meñ. Octobris. Anno Domini
M. D. Lxxxvij.

FRIDERICI A ZIEROTHIN,

ad ordines regni altera epistola.

Rñdiss. Illustres, Magnifici, Nobiles, & Generosi dñi amici honorandi: salutem, & officiorum nostrorum commendationem.

EX literis D^{num} V^{rum} ad regiam M^{tem}, &c. dñum nostrũ clementissimum, & ex saluo conductu intelleximus, eas, non in ea verba, neque ijs cautionibus adhibitis, quæ his temporibus necessariæ videntur; & in eo fidei publicæ scripto insertæ sunt, quas sua M^{tas} Dominis oratoribus D. V^{rum} nuper dedit: dictum saluum conductum perscriptum esse. Deinde, quod maius etiam est, quum regia M^{tas} nullo delectu habito, eos admiserit, & benignè audiuerit, quos D. V^{rae} huc ablegârunt: D. V^{rae} tamen M^{ti} eius præscribere voluisse videntur, vt non ex suo sed ipsarũ arbitratu legatos isthuc

mitteret. Quare omissa nunc illa causa, quam adferũt impedimento esse, quominus quosdã ex Polonis, quos eius Mtas nominauit, admittere possint; homines alioquin omni honore dignissimos; D. V. iterum amice hortamur, & petimus, vt saluum conductum, in hanc quam mittimus formam, qui datus fuit dñis oratoribus vestris, conscriptũ pro iisdem, qui in prioribus literis à nobis nominati sunt, quàmprimũ mittere velint; vt eò citius mentem regiæ Mtis ad nuperam legationem suam intelligere possint. D. V. feliciter valere optamus.

Mogilæ vigesima sexta die mensis Octob. Anno Domini 1587.

EPISTOLA ORDINVM REGNI

ad sereniss. Archiducem Maximilianum; qua præcedenti epistolæ respondetur.

Serme princeps, dñe obseruandme.

EX literis Illris & magci dñi Friderici à Zierothin Baronis, non satisfecisse serti V. perspeximus saluum conductum eum, qui in legatos, quos ad nos missuram se ostendit.

di fieri à nobis ser[ti] V. transmissus fuit. Maximè quidē id requirere ser[tem] V. animaduertimus, quod Polonos, qui circa ser[tem] V. sint, excludamus: in quo non tam ser[ti] V. à nobis præscribitur, quàm vniuersæ nobilitatis decreto, quantum ea in re à nobis fieri possit & debeat, nobis ipsis præscriptum est. Itaque, ne ser[tas] V. in aliam partem id accipiat, ampliusue id à nobis contendat, quod in nostra ipsorum potestate non est, iterum à ser[te] V. petimus. Aliis rebus ita cautum legatis, quos præter Polonos missura ad nos ser[tas] V. est, existimamus, vt nihil in eo genere amplius desiderari à nobis posse statuamus, nisi fortè familiæ legatorum, & cōmorationis eorum, diserta mentio à nobis requiratur; quorum altera sub ipsorū legatorum nomine satis comprehendi, altera non necessaria nobis videbatur. Cùm enim tēpora hæc nullam morā ferre videamus, quantum in nobis erit, quamprimùm legationem suam exposuerint, vt sine mora ad ser[tem] V. eos remittamus, operam dabimus. Quodsi tamen hac quoque in re amplius à nobis caueri illis debet, vel harum literarum authoritate præ-

stare

ſtare id non dubitamus: vt quos præter Polonos, legatos ſuos mittendos ad nos, ſer^tas V. duxerit; eos omnes & ſingulos, cum familiaribus ſuis, tutè ac ſecurè ſine omni periculo ad nos venturos, & donec à nobis dimiſſi fuerint, commoraturos; inde autem ſine vlla iniuria ſuo commodō atque arbitratu, cum omni comitatu ſuo, ad ſer^tem V^am ſaluos, & incolumes ſe recepturos, ſanctè, & firmiter, ſub fide, & honore noſtro promittamus, caueamusq́;, quēadmodum vi præſentiū cauemus, ſpōdemusq́ue. Ser^ti cæteroquin V. obſeruantiam, ſtudiumq́; noſtrum, paratiſſimo animo deferimus, optimamq́ue valetudinem à Deo Opt: Max: precamur. In ſuperiorum autem omnium fidem, qui à nobis eam ad rem deputati fuerunt, hiſce manibus ſuis ſubſcripſerunt, ſignaq́ue ſua appoſuerunt. Dat: Cracouiæ, die xxvij. Meñ. Octobris. Anno Dñi, M. D. Lxxxvij.

ORDINVM REGNI CRAC.

congregatorum, ad conuentum ordinum regni Vngariæ Poſſonienſem epiſtola.

Reue-

Reuer^{mi}, illr^{es}, mag^{ci}, generosi, & nobiles dñi, amici obseruand^{mi}.

QVemadmodum contra publicum regni huius ius, omniumque nostrum libertatẽ ser^{mus} Archidux Maximilianus, triduo pòst, quàm ser^{mus} Sigismundus Princeps Sueciæ legitime iam electus fuisset, à paucissimis quibusdã nominatus fuit; ita nũc non minori vniuersæ Christianitatis periculo, quàm nostro, à paucissimis iisdem nõnullis proscriptis, cæteris fere decoctoribus, armatus in fines regni huius introductus est. In quo instituto suo, adiuta ser^{tas} eius, contra antiquissima pacta atq; fœdera, à Silesiæ atque Morauiæ incolis quibusdam fuit. Cùm autem, vt eodem exemplo Reuer^{mæ}, Ill^{res}, mag^{cæ}, & generosæ D. V^{ræ} quoq; eam iuuent, solicitari eas audiamus; hasce ad eas dare voluimus; quibus, cùm antiquissimorũ fœderum, tum amicitiæ perpetuò inter nos cultæ eas cõmoneremus: longeque iustius, vt nobis videtur, ab iis postularemus, vt maiorẽ, non modò perpetuæ amicitiæ, verùm etiam publicæ pacis rationem, quàm cuiusquam stu

dii habeant. Quæ fœdera iam à temporibus Sigismundi, & Iagellonis vtrinque nobis intercedant, D^{nes} V^{æ} vident; huiusmodi nimirum, vt etiamsi inter ipsos principes bellum, vel causa belli oriretur; populi tamen cupiditate eorum, si retinere non possent, adiuuare non debeant; neque vllam opem principibus, in priuata controuersia, contra alterum ferre. Verumtamen ij ferè cõmemorare ea solent, qui acceptam à maioribus amicitiam, nullis ipsi officiis inter se prosecuti sint. quæ, cùm omni tempore summa atque testatissima vtrinq; nobis intercesserint; vt & horum potius, & antiquissimæ amicitiæ memores esse velint, neque in huiusmodi causam contra fœderatos, atq; antiquissimos non modò amicos, verùm socios etiam suos ob cuiusquam studium descendere, non nostra modò, verùm etiam vniuersæ reip: Christianæ vtilitatis causa, iterum quàm diligentissimè ab illis petimus, optimaque valetudinem à Deo iis precamur. Cracouiæ die xxviij. meñ. Octobris. Anno Domini, M. D. Lxxxvij.

H SERE-

SERENISS. PRINCIPIS
Archiducis Maximiliani, ad ordines regni Poloniæ, epistola.

MAXIMILIANVS, Dei gratia electus rex Poloniæ, Magnus dux Lithuaniæ &c. Archidux Austriæ.

REuer^mi^, illus. spectabiles, magnifici, nobiles, & generosi, syncerè & gratè nobis dilecti. Mittimus oratores nostros ad S. V. illus. magnificos, generosos, ac strenuos fideles nobis syncerè dilectos, Ladislaũ Poppel, Baronẽ à Lobkowicz, supremum camerarium nostrũ, cõmendatorem Ioannem Kobenzl de Prossek & Mossa, intimos consiliarios nostros, & Danielem Princz, Sac. Cæs. M^tis^, ac nostrum cõsiliarium, qui nostram de ijs, quæ per oratores suos nobis scripto obtulerũt, sententiam, scripto item cõprehensam, ipsis traderent; atque vbi opus fuerit, coràm verbis quoque eam vberius explicarent. Quibus, vt plenam fidem adhibeant, & quæ secum deferent scripta, omnia publicè perlegenda curent; vt omnes proceres, ac nobiles, atque omnis conditionis ho-

mines probè intelligere possint, quibus rationibus freti huc venerimus, S. V. benignè hortamur. Ad ea autem, quæ responsionem requirunt; vt quàmprimum respondeant, oratoresque nostros ad nos sine longiore mora remittant, beneuole postulamus. Dat: ex Monasterio Mogilano xxviij. die Octobris, Anno Domini M. D. Lxxxvij.

EIVSDEM SERENISSIMI

Principis, ad superiorem ordinum legationem responsum.

Serenissimus Princeps, Dominus Dñus Maximilianus, electus rex Poloniæ, magnus dux Lithuaniæ &c. Archidux Austriæ &c. dominus noster clementissimus, Ad legationẽ magcorum & gñosrum dñorum Ioannis Miskowski, castellani Zarnouieñ. Christophori Milenski, dapiferi Calissieñ. Adami Gorayski senioris, Ioannis Lipski, nomine ordinum Cracouiæ cõgregatorum, scripto compræhensam, vt petitioni ipsorũ satisfiat, scripto quoq; respondet.

Quod

QVod ad electionem in regem Poloniæ, & magnum Lithuaniæ ducem, suam attinet, miratur regia M^{tas}, eam ab ordinibus Cracouiæ nunc congregatis etiamnum in dubium, atque adeò in controuersiam vocari. Nam quin ea ritè, legitimè, ex regni ipsius legibus, ac præscripto peracta fuerit, dubitare nemo debet; nisi is, cui planè ignota sunt ea omnia, quæ in proximè præteritis comitijs Varsauieñ acta, transacta sunt. Ibi enim, loco ad electionem, communi omnium ordinum, tùm regni huius, tùm magni Lithuaniæ ducatus consensu, atque approbatione, designato, ac consecrato; extra quem D. Archiepus Gnesneñ, primas regni &c. diris omnibus deuouit, & sacrorum cōmunione solenniter exclusit omnes; si qui fortè regem eligere auderent: illo, inquam, loco, vbi etiam exterorum principū oratores omnes auditi sunt: ab omnibus vtriusque nationis ordinibus, vnanimi consensu, magno applausu, atque alacri omnium acclamatione electam se fuisse, non tantùm à sac. Cæs. M^{tis} dñi & fratris eius charissimi, atq; aliorum principum, qui eam com-

mendatione sua prosequuti sunt; verumetiam à suis oratoribus, atque aliis quam plurimis nobilissimis viris tùm Polonis, tùm Lithuanis, M^ti suæ renunciatum est. Postea etiam amplissimi ijsdem ab ordinibus legati, ad eam venerunt; decretum electionis, non paucorum quorundam (vt Sync. V^æ innuere videntur;) sed plurimorum primariæ nobilitatis virorum subscriptione, & sigillis cõmunitum, obtulerunt; atq; à M^te regia, vt ad regni gubernacula capienda adueniret, magna contentione efflagitàrunt. Regia itaque M^tas nihil præpropere, nihil inconsideratè, nihil sine Sac. Cæs. M^tis, & cæterorum inclytæ domus Austriacæ, tùm aliorum christiani orbis summorũ principum consilio, atque authoritate suscepit, sed summa omnium voluntate, ac cohortatione, dictorumq; oratorum ad se ablegatorum, precibus adducta; iuramento prius Olomucij præstito, & conditionibus acceptis; in hoc regnum, amico, & ad omnem benignitatem propensissimo, ac patriæ hujus vestræ dignitatis, cõmodorum omnium, salutisq; cum primis studiosissimo, non hostili, vt quidam calumniantur,

antur, animo venit. Quomodo autem, in ipſis ſtatim finibus; deinde quum iſtam vrbem præteriret, ab ijs, qui in ea rerum hoc tempore potiuntur, excepta fuerit; notum eſt omnibus, qui miſerabilis illius incẽdij, quo vicinæ villæ, & nobiliſsima ædificia conflagrârunt, ſpectatores fuerunt: omnia direptionibus, flammiſque atrociter, ac ſanè nulla de cauſa, cõfeſtim vaſtata ſunt: nulla certè (ne quid amplius dicamus) perſonæ Mtis eius, cui pace publica nihil antiquius eſt; nulla eorum, qui honoris & officij cauſa, eam comitati venerunt, ampliſsimorum hominum, ratio habita eſt: tormenta in nos directa, & exploſa: milites ad pugnam educti: noſtri, pacificè progrediẽtes, ad certamen laceſsiti; vulnerati etiam aliqui fuerunt: antè hoc autẽ tempus, & poſtea quoque, quum nihil ſibi hoſtilè metuerent, vt qui longè alio ſe propoſito huc veniſſe non ignorarent; palantes noſtri, & ſecurè ad nos pergentes; ex inſidiis petiti, trucidati, & omnia extrema experti ſunt, non minus, quàm ſi Chriſtiani nominis hoſtes eſſent, atque vi ad ſubiugandum hoc regnum intrâſſent. Quæ certè,

nisi

nisi M^tas regia (quæ ipsius est pietas, ac pacis studium) a cede, & sanguine Christianorum abhorreret; longè alium exitum habuissent, quàm ij fortasse existimant, qui nimis præfidenti animo M^ti suæ tàm hostiliter aduersati fuerunt: sed maluit, vt semper factura est, pietatis innatæ, humanitatis, ac benignitatis rationem ducere; quàm par pari referre, cum pernicie hominum, & reip. detrimento. His similia in dies perpetrantur: nuntij ad diuersos dimissi intercipiuntur; vt antè, quàm in regnũ venisset M^tas regia, etiam generosus Ioannes Lusicki, ad serenissimam reginam missus, in itinere, excussis literis, retentus fuit. Non ita malè profectò, iam inde à multis seculis merita est inclyta domus Austriaca, de nobilissimo hoc regno; vt M^tas sua, & nobilissimorum procerum ac nobilium comitatus, etiamsi nulla de causa huc venisset, nullum omninò ius obtineret; tam inhumaniter, tam hostilem, ac planè barbarum in morem, accipi debuerit. Nota sunt passim, tùm alibi, tùm in hoc regno D. Imperatorum, proauorũ, tùm aui D. Ferdinandi, tùm parentis etiam D. Maximiliani Cæ-

saris

ſatis; erga hanc gentem merita; quæ priuatim,& publicè, in animis hominū defixa ſunt; vt nihil nunc dicatur de iis regibus, prædeceſſoribus M^{tis} ſuæ Iagellonibus, à quibus genus ducit. Vel horum certè memoria, tanti apud vos eſſe debuit; vt longè aliter in M^{tem} ſuam: noſque omnes, animati eſſetis; præſertim cùm id ſemper ſtuduerit Dei beneficio; vt ab maiorum ſuorum pietate, humanitate, benignitate, amore, ac ſtudio in hanc gentem planè ſingulari, nulla in parte degeneraret. Quare humanitatis veſtræ atq; officij fuerat; vt parem illis in ſuæ M^{tis} perſona gratiā referretis, inclytæq́; domui eius cauſam præberetis; vt de ſync. V^{ris} publicè,& priuatim, amplius etiam mereri nō deſinerent. Quod à vobis prætermiſſum eſſe, vt reprehenſione iuſta non caret; ita in ſpem M^{tas} ſua venit, fore, vt quum ſiniſtras de ipſa, atq; à natura, bonitateq́; ſua, alienas ſuſpitiones, ex veſtris,& aliorum, qui falſis maleuolorum calumniis faſcinati ſunt, animis exemeritis; longè aliam mentem ſuſcepturi; atq; alia, dignitati ſcilicet, ſalutiq́; reip. magis conſentanea conſilia capturi ſitis. Cogitate etiam

atque etiam, num altera illa electio, qua ij, qui in proximis comitiis secessionem, à reliquo regni corpore ibi cōgregato, fecerant, Ser^mi Sueciæ regis filium nominârunt, suo loco, num rite, num ex legum præscripto, facta fuerit: per tumultum sane omnia, vi, & armis, non quo decuit ordine, non more maiorum, acta sunt: nullus ibi Lithuanus fuit; quum tamen nobilissima illa natione inuita, ac dissentiente, nemo legitimus rex, nemo magnus Lithuaniæ dux, etiam ex vnionis ac fœderum pacto, esse, aut dici possit, aut debeat. Nam, quod in scripto vestro adducitur, de prouincialibus, & nuper ad Visliciam congregatis congressibus nobilitatis; illud in vniuersum rectè responderi potest, quod sapientûm omnis ætatis Iurisconsultorum obtinuit authoritate, & passim peruulgatum est; id, quod initiò nullo iuris fundamento nititur, progressu temporis non fieri firmum. adde, quòd regiæ M^tis partibus fauentes, (qui per totum regnum, & magnum Lithuaniæ ducatum plurimi sunt) illos vestrorum congressus, adire noluerunt; neque sua illos præsentia confirmandos, atq; approban-

bandos existimârunt; sed satis se officio suo functos esse censuerunt; si, protestatione interposita, decreta illa, quę in illis cōuenticulis, per varias artes nobilitati extorta sunt, nullam obtinere vim testaretur. Non ignoramus, quæ in maiore Polonia facta & promulgata sit protestatio: quæ in Russia: quę per totum regnū alijs in locis. Extant illæ perpetuis literarū monumentis consecratæ. Ac ne alios nunc conuentus attingamus, in quibus nobilitatis iura, priuilegia, & libertas omnis per vim oppressa est; nuper certè Visliciæ nihil legitimè, nihil ordinè; omnia per vim, & à paucis quidem, qui liberæ nobilitati indignæ seruitutis iugum imponunt, decreta sunt: reliqui à sententiis dicendis exclusi sunt, qui non armati de repu. consultaturi, sed pacifico animo cōuenerunt. quin parum etiam abfuit, quin nobilibus quibusdam vis illata fuerit, & cædes perpetrata: ac, quod magis etiam reprehendi, & vindicari deberet; ne orator quidem M.tis regiæ audientiā impetrare potuit; sed cum summa ignominia, non sine suo; & suorum periculo reiectus; atque explosus fuit. Itaque magna pars

nobilitatis, illis violentis discedentibus, in alia omnia iuit; neque electionem nostram repudiauit. Sed, si coram æquis iudicibus agendũ esset, longè vberius, & firmissimis disceptari atque euinci argumentis posset; hanc suæ M^tis non eiusmodi esse electionem, qualis sync: V^rum scripto, non suis coloribus, depingitur. Ac quoniam sua M^tas non sua sponte, non inconsideratè, non nulla de causa, non nullo freta iure; sed vocata ab ordinibus, & statibus regni, & magni ducatus Lithuaniæ; vocata à vestris fratribus, amplissimis viris; de consilio, sententia, & voluntate summorum Christiani orbis Principum; animo pacifico, non hostili; sed ad bene de omnibus merendum, ad dignitatem, & priuilegia regni conseruanda atque amplificanda propensissimo venit; cogitare pro vestra prudentia quiuis, atque animo secum reputare potest; M^tem regiam ad syncer: V^rum satis imperiosam, ac minarum plenã hortationem, regno excedere non posse. Agitur hic salus reipub: agitur suæ M^tis, inclytæque domus Austriacæ dignitas: agitur libertas regni, & magni ducatus Lithuaniæ; pro quibus

rebus

rebus omnibus, si opus sit, vitam ipsam profundere parata est. Quæ cùm ita se habeant, neque iam integrum amplius sit, neque in vnius M^{tis} regiæ potestate positum, vt de re tam magna, certum sync: vestris hoc tempore, atque absolutum responsum dare possit; præsertim cùm hac de re tota, ad ser. regis Succiæ filium quoq; literas dederit; & intra hos paucos dies conuentus hîc fratrum vestrorum futurus sit, æquum iudicat, vt hanc totam causam, & responsum ad postulata vestra, in illud tempus reseruet. Quod quoniam breue futurum est, sync: V^{ras} benignè hortatur, ne hanc moram longiorem esse putent, quàm tantę rei magnitudo postulat, eamq; æquis animis expectent. Interea autem, quod suã facere M^{tem} per se sync: V^{ræ} intelligunt, etiam atque etiam hortatur, vt pacem colant: atq; ipsius M^{tis} exemplo, quæ eos, qui forte ex vestris capiuntur, non solùm dimitti iubet, sed etiam muneribus afficere solet, captiuos remittant: spolia, & quæ contra omnia humana ac diuina iura, à prædonibus illis R abstinen̄, qui vias obsederunt, nefariè erepta fuerunt, restituant; neque

permittant, vt maleficiis, excursionibus, atque aliis hostilibus molitionibus vlla in posterum causa M^ti regiæ præbeatur; vt de vindicandis iniuriis cogitationes suscipere necesse habeat. Nam per vos ipsi, vt viri prudentes, & exterarum quoque rerum periti, satis intelligere potestis, si quid à sync: V^ris, vel ipsarum iussu, ab aliis aduersi acciderit, quod à pactis & fœderibus vicinarum prouinciarum abhorreat, facile, tantumque incendium à vobis inflammari posse, quod nulla vnquam ætas restinguere queat. Quod vt Deus auertat, ex animo regia M^tis optat, & pro suo in hanc remp: studio, & charitate deprecatur.

Hæc sunt, quæ hoc tempore respondenda visa sunt; voluntatem autem suam regia M^tas de eorum quoque, quorum interest, sententia, propediem declaratura, & sync: V^ris significatura est. Quas bene valere optat. Dat: ex Monasterio Mogilano, xxv. Octobris. Anno M. D. Lxxxvij.

A. D

AD SERENISS. PRINCIPIS

& domini, Archiducis Maximiliani, responsum, per magnificos, generosos, ac strenuos, Ladislaum Poppel, Baronem à Lobkowitz, &c. Commendatorem Ioannem Kobenzl de Prosek, & Mossa, & Danielem Princz, ad ordines missum, eorundem ordinum responsum.

Ser^me^ princeps, dñe obseruandissime.

RESponsum ser^tis^ V. per legatos ser^tis^ V. nuper ad nos missum, quemadmodum ser^tas^ V. à nobis postulauit, vnà cum aliis scriptis, quæ secum detulerunt, patienter audiuimus. Ac confirmationem quidem iurium, quam ad nos misit, & quæ eius generis scripta fuerunt; & si iustam causam planè non audiendi habebamus, ne tamẽ quicquam suppressum à nobis queri ser^tas^ V. posset, & vt legerentur permisimus, & audiuimus: lecta ad ser^tem^ V. remisimus; vt ea, quæ non à ser^te^ V. sed nostro rege, legitimè à nobis electo, expectanda nobis essent, atque adeò iam haberemus. Responsum verò ser^tis^ V. huiusmodi esse videmus; quo ad ea, quæ ante, cùm ser^te^ V. questi

fui-

fuimus, nunc verborum etiam acerbitas ea adiiciatur, quæ superiores offensiones magis cumulet, quam tollat. Qua nos tamen cum ser^{te} V. non contendemus: eam enim cùm humanitatis nostræ, tùm dignitatis rationem habebimus, quæ à nobis haberi debet: de re ipsa pauca ser^{ti} V. respondebimus. Mirari se ser^{tas} V. ostendit, electionem suam etiamnũ in controuersiam vocari. Nam quin ea ritè, legitimè, ex regni ipsius legibus ac præscripto peracta fuerit, dubitare neminem debere, nisi eum, cui planè ignota sint ea omnia, quæ in proximè præteritis comitiis Varsauiensibus acta, transacta sint. Hìc nos vnum id dicemus, tùm id meritò miraturam ser^{tem} V. fuisse; si vnquã à iusta aliqua parte nobilitatis, vel eorum, qui ius suffragii ferendi habeant, rata ac legitima ea habita fuisset. Ad rationem autem comitiorum, totiusque adeò electionis quod attinet, quomodo quidem partim pecuniis, partim auxiliis, nonnullos ser^{tas} V. instruxerit; qui primùm conuocationem Varsauiensem, postea autem ipsa etiam electionis comitia, atq; omnia consilia publica, quo ser. V. per vim nominare

nare possent, turbârint: quos deinde per suos appellârit: quos sollicitârit: qui depacti cum illa sint, melius fortassis quàm nos, ser^tas V. scire potest: quomodo verò omnia acta, quomodoque ex præscripto legum nostrarum agi debuerint; melius certè nos scimus, qui & rebus illis omnibus interfuimus, & leges, institutaq; nostra, quàm maximè cognita habemus. Inprimis loci iure ser^tem V. niti intelligimus: eo enim in loco electam se dicit, qui omnium ordinum tam regni huius, quàm M. Lithuaniæ ducatus consensu, atque approbatione designatus, ac consecratus fuerit: extraq; quē D. Archiepiscopus Gnesnēsis, primas regni, diris omnibus deuouerit, & sacrorum communione excluserit omnes, si qui fortè regem eligere auderent: eo ipso denique in loco, in quo exterorum principum oratores omnes auditi sint. quo quidem vtrunq; ostendere conatur, & se legitimo in loco, & ser^mum Sueciæ principem minimè suo loco electum esse. Qua de re, si id diceremus, si quæ loci mutatio interuenisset; eorum culpa eam interuenisse; qui violentis actionibus suis, cùm à se, tum à loco

eo, in quo conuenerant, ita omnes abalienârint; vt paucissimi soli relinquerẽtur, id diceremus, quod nemo negare posset. Iam verò minime ser.tem V.am fugit, non locum, sed senatores, quocũq; etiam illi loco conueniant, seu ordines potius, vt publicum consilium sit, facere. Neq; enim vel loci per se religio vlla talis statui potest, qualis eorum locorum fuit, quæ ab auguribus olim auspicatò capiebantur: aut si aliqua talis religio habenda est, ab eo certe, qui locum aliquem consecrârit, eundem rursum profanari, aliumque consecrari posse, nemo non videt; vt non is locus, in quo aliquando Archiepiscopus fuerit; sed in quo ipse electioni præfuerit, solennis & legitimus habendus sit: verùm nouum atq; inauditum omninò apud nos est, vel huiusmodi loci religionem à quoquã statui, vel ad vnum loci vestigium ius electionis alligari. Cuius rei, non modò nullum ex omni memoria exemplum proferetur; verùm secus potius obseruatum fuisse, superiora comitia testantur; in quibus nobilitas in tot loca ferè discessit, in quot Palatinatus aliâs distributa est. Eodem igitur

exemplo, neque his comitiis tam angustis finibus descriptus is fuit, vt vno aliquo vestigio contineretur, sed campus is omnis, qui inter Varsauiam, & villam Volam interiacet, omnis ei attributus fuit. Intra hunc ser^mus Sigismundus rex ita creatus fuit, vt primò, ne ex illorum ipsorum quidem, qui à se discessum querũtur, conspectu discessum, deinde non repentè etiã ad electionem eius accessum sit. Nam & certiores primum de instituto hoc ordinum facti fuerunt, & ad communem electionẽ, consiliorumq́; cõmunicationem, per integram ferè septimanã quotidie inuitati, ita, vt qui hac ratione electus sit, eius creatione, vt alia nulla re, à more atq; exemplis maiorũ, ita ne à loci quidem iure discessum sit. Verùm facilè ser^tem V^am perspicere existimamus, omne electionis ius, in omnium ordinum, ac nobilitatis præsertim consensu, positum esse: de quo si constet, frustra de aliis rebus quæri. Vter maioris partis consensu electus sit, ne ser^tem quidem V^am ipsam dubitare existimamus: aut si dubitet, si rem ipsam paulò diligentius consideret, facilè ex re ipsa statuere posse. Senatores per regnum

 hoc

hoc, & magnum Lithuaniæ Ducatum, centũ quadraginta ſunt: poteſt ne plures ferè quàm ſeptem ſertas V. nominare, qui creationi eius aſſenſi ſint? ex quibus tamen nõ plures, quàm quinq;, cum reliqui duo diſceſſiſſent, renunciationi eius interfuerunt. Non dicemus iam eos pleroſque eſſe, qui conſtitutioni Andreiouienſi, qua ſuperioribus comitiis ſerma domus Auſtriaca, propter publicas regni rationes, à regno excluſa fuit, non modò ſcribendæ affuerint, verùm authores etiam eius fuerint: eos deinde, qui eiuſdem ferè omnes familiæ ſint: Cùm, quàm paucos ex ſenatu ſertas V. electioni ſuæ aſſentientes habeat, intelligat; quantò pauciores ex equeſtri ordine; cuius tamen potiſſimum in electionibus robur eſſe ſolet, addictos habeat, ſua ſponte ſentire eam exiſtimamus. Quemadmodum autem ſe omniũ ferè conſenſu ſertas V. deſtitui videt; ita, quis ab altera parte in ſermum Sigiſmundum regem non vnius atque alterius hominis, ſed omnium ordinum conſenſus ſit, ignorare non poteſt. Qui, cùm ab Archiepiſcopo, vt principe ſenatus, more maiorum ita nominatus eſſet; vt ſenato-

res

res quam maximè frequentes, nobilitas autẽ numeroſiſſima, ſententiis prius dictis, ſuffragia ſua in eum conferret; tanta tamen per omnes deinde cõuentus nobilitatis, eorum etiam, qui ab electione abfuerant, comprobatio electionis eius fuit; vt præſentium ille conſenſus, quamuis maximus, exiguus tamen præ reliquorum omnium, qui domi mãſerant, ſtudio videretur. Quo loco, quomodo conuentuum illorũ authoritas, ſcripto eo, quod ſer^tis V. nomine traditum nobis eſt, eleuetur; partim miramur, partim non ſatis intelligimus. Non intelligimus id, quod ex iuriſconſultorum externorum authoritate, quæ apud nos tamen, & in hoc regno, quod proprio quodam ſuo iure vtitur, nulla vnquam fuit, affertur; id quod ab initio nullo iuris fundamento nitatur, progreſſu temporis non fieri firmum. Quod enim aliâs aliquo iure validum non ſit, id à tempore firmitudinem non aſſumere, notũ eſt: quod autem in voluntate atq; conſenſu aliquorum totum poſitum ſit, id, quò minus non quidem à tempore, ſed ab ipſa hominum voluntate atq; aſſenſu, quandocunq; ea declarentur per-

 ficiatur,

ficiatur, causæ nihil videmus. Neq; enim à spatio aliquo temporis, sed ab omnium ordinum cõsensu, qui in cõuentibus iis declaratus est, & quo omne ius regni continetur, authoritatem conuentibus iis attribuimus. Neque verò sine causa, vel indicti ij fuerunt, vel authoritas corũ tãta apud nos est. Ea enim, cùm & hominũ, & rerum natura sit, vt in omnibus controuersiis nemo tam ab omni iure destitutus sit, quin aliquid iuris se habere præseferat; eius tamen, qui iure, non vi, agere velit, est, vt maximè iuris aliquid habere se putet, iudicio id obtinere. Iudex, controuersiæ huius, nullus alius quàm ipsa nobilitas, cuius suffragiis regnum defertur, esse potest. Itaque, cum & superiore electione D. Stephani regis in diuersa studia animi hominum distracti essent, ad hanc solam rationem decursum fuit; vt is legitimus ab omnibus rex haberetur, qui per conuentus nobilitatis ab omnibus rex approbatus esset. Eodem more, cùm nũc serᵐⁱ Sigism: regis electio ab omnibus recepta sit, nõ tam tempore confirmata illa est, quàm omnium ordinum consensu atque voluntate renouata quodammodo ac

do ac ſancita. Quæ præterea ad ipſorū cōuentuum authoritatem infirmandam ſcripto illo afferuntur, cuiuſmodi ſint, ſer^tem V. ipſam ſatis perſpicere nobis perſuademus. Partim enim, qui ſer^ti V. fauerint, conuētibus iis nō interfuiſſe: partim proteſtati contra eos fuiſſe: partim eorum ipſorū conuentuum decreta, variis artibus, & per vim nobilitati extorta fuiſſe dicuntur. Si qui, cùm ſer^ti V. fauerent, numero & authoritate ſuperiores aliis eſſe poterant, & tamen voluntate à conuentibus iis abfuerūt; non magnum certè ſtudium eorum in ſer^tem V^am fuit; ſi propterea abfuerunt, quòd & ſuæ paucitatis, & aliorum voluntatis conſcij ſibi eſſent, id quod ſæpe nos iam teſtamur, pauciſſimos quoſdam contra omniū conſenſum ſer^tem V^am eligere conatos fuiſſe, abſentia ea ſua, teſte conſcientiæ eorum, ipſi comprobârunt. Miramur autem id factum eorum ad publicam authoritatem infirmandam cōmemorari, de quo vel maximè homines queruntur. Nihil enim indignius ōnibus adhuc viſum eſt, quàm quòd cùm vniuerſæ nobilitatis, atq; reip. adeò nomen ſibi imponant; iudiciis tamen

men

men nobilitatis se, aut suffragationẽ suã committere ausi nõ fuerint: conuentúsque, qui vel electionem sequi, vel coronationem præcedere soleant, partim nullos indixerint, partim totam eam rem, suæ potestati, atque arbitrio reseruârint; vt quemadmodum inuitis omnibus regem nominârunt; ita clam omnibus inducere eundem possent. De protestatione ab aliquibus contra aliquem conuentum interposita, nulla sanè nobis constat: si quæ autem clam interposita ab aliquo fuit, præterquam quòd paucitatis eorum index ea sit, non plus etiam valere eam posse nemo non videt; quã in omnium ordinum consensu, vnius atq; alterius dissensio valere vel soleat, vel debeat. Verùm, quoniam protestationis facta mentio est, quid in hoc genere contra ser^tis^ V. nominationem à plurimis ex nobilitate factum sit, vel ex iis ipsis oratoribus suis, quos nuperrimè ad nos misit, cognoscere ser^tas^ V. potuit. Quibus præsentibus, non defuerũt, qui cùm à paucis illis nominatoribus ser^tis^ V. diu ductos se dicerent, cúmque sanctè ab illis promissum sibi fuisset, nunquam ad ser^tis^ V. nominationẽ

eos

eos acceſſuros, cùm ad eam nihilominus progreſsi fuiſſent, publicè contra eam ſe proteſtatos eſſe confirmârunt. Alij ad ſubſcriptionem decreti eius, partim minis, partim vi pertractos ſe oſtendebant: alij, cum ſubſcripſiſſe ſe illi faterentur, poſtea tamen, cùm reliquã nobilitatem palatinatus ſui planè ab ea nominatione abhorrere reperiſſent: quòd ſine mandato tribulium ſuorum feciſſent; ſe quoque non amplius ratum habere teſtabantur. Non deerant alij, qui partim ſuum nomen inſciis ſe inter ſuffragatores ſertis V. relatum; partim aliorum, qui aliquot annis antè, quàm ſertas V. nominata eſſet, mortui eſſent, ſimili audacia in numerum eum relata profiterentur: & pręſentibus quidem, quemadmodum oſtenſum eſt ſertis V. legatis, ex quibus rectius tota de rę edoceri ſertas V. poterit, profiterentur. De modo, quo conuentus ij adminiſtrati ſint, non neceſſe eſt multis nos diſputare; cùm vniuerſa nobilitas regni huius teſtis eius rei ſit. Ad conuentum quidem Viſlicienſem, pręſidium adhibitum fuiſſe: Cracouiam etiam celerius, quàm nos ipſi maluiſſemus, contendiſſe nos non ne-

gamus; eius autem rei, qui culpam sustinere debeant, nos ne, qui nulli certè vim fecimus; an qui antea loca, in quibus is conuentus haberi debebat, per vim occupârant, armatisq; hominibus ea tenebant; ser^rem denique V. sub id ipsum tempus, dum nos de repub. ibi consultaremus, armatā in fines regni inducebant; quilibet facilè iudicare potest. Cæteroquin summa omnium, qui aderant, voluntate, quæ reip. præsens periculū flagitabat, decreta sunt: ac quæ decreta, eodē in loco, vt erant perscripta, recitata, recognita, obsignata: vim etiam cuiquam vel in illo, vel in aliquo conuentu factam esse, quò minus liberè, quę viderentur, dicere quisque posset; omninò negamus. verùm, vt melius tota de re iudicium ser^tas V. facere possit, id saltem consideret, velimus; vt fortè vel artibus quorundam, vt ser^ti V. inculcatum videmus: vel vi, in diuersam sententiam pertrahi aliqui potuerint; quod tamen nunquam factum est: id certè, vt ex tot diuersis & distantib. locis, tot homines vnum in locū cogerentur, & cōuenirent, nulla cuiusquā vel authoritate, vel vi effici potuisse. Iam verò

qui-

quicumque ad cōuentus eos confluxerunt, ex authoritate constitutionis Varsauiensis, qua sermi Sigismundi regis electio promulgata fuit; & dies eos, qui conuentibus præstituti fuerunt, obseruârunt, & ad conuentus venerunt: ita vt nemo ferè ad aliquem conuentuum eorum venerit; qui eandem sermi Sigismundi regis creationem iam antè, quàm conueniretur, non comprobâsset. Itaque ad ea, quæ de sermi regis nostri Sigismundi electione scripto eo nobis proponuntur, num suo loco, num ritè, nū ex legum præscripto electio ea administrata fuerit, summatim, & verè nunc respondemus, electam sertem eius fuisse suo loco; campo nimirum inter Varsauiam & villam Volam interiecto; qui locus constitutione publica ad electionem definitus fuit: in conspectu ferè omnium; neq; magno adeò ab altero loco, in quo alij paucissimi quidam, conuenerant, interuallo: electam ritè: ab Archiepiscopo nimirum, more maiorum renunciatam: ex legum denique præscripto; quæ eum regem esse iubent, qui non singulorum hominum, verū omnium ordinum consensu electus sit. Quod

porrò de vi,& armis dicitur,id ne responso qui dem opus habet;cùm à qua parte maximè vis ostentata sit,nemo sit qui ignoret. Ad Lithuanos autem quod attinet, quorum nullus regis nostri electioni adfuisse dicitur, cùm in ea re plurimum ponere ser[tas] V. videatur;quantum tamen hac etiam re ser[tis] V. nominatio, regis nostri electione,inferior sit,videat. Ser[mi] regis nostri renũciationi, si senatores Lithuanici nõ adfuerunt;in eam tamen consenserunt:& multis partibus plures, quam in ser[tis] V. nominationem: ex nobilitate autẽ Lithuanica,aliqui tamen illi interfuerunt. In ser[tis] V. nominationem: si duo fortè senatores Lithuanici cõsenserunt;renunciationi tamen non interfuerũt: nobilitas Lithuanica, quæ interfuit, quemadmodum & maxima pars nobilitatis Polonicę, publicè contra eam protestata est, secessionẽque ab ea fecit. Iam verò de senatorib. Lithuanicis verè confirmari à nobis potest, prius quàm ad electionem accederemus, Lithuanicos proceres plerosque,voluntatem suam in ser[mum] Sigism. regem propensam, non modò nobis, verùm ser[mæ] etiam reginæ satis declarâsse:

râſſe: quòd renunciationi poſteà non interfuerint; non per nos, qui aliquoties honorificentiſſimè eos inuitauimus, ſed fortaſsis nè per ipſos quidē ſtetit; ſed per eos, quorum operatione, vt alia cōſilia publica, ne ad ſuffragia deueniretur, omnia ducebantur; ita tum etiam ſub tempus nominationis, omne genus moræ omnibus iniiciebatur. verùmtamē, quātus numerus cum ſenatus Lithuanici, tū nobilitatis ſit, Ser^tas V^a. facilè æſtimare poteſt. Si duos forte ex illis electioni ſuæ aſſentientes habet, num idcirco vniuerſam Lithuaniam ſuarum partium eſſe dicere poteſt? Cùm plerique potius ſenatores, ac nobiles Lithuanici, partim ſer^mum Sigiſmundum regem in cōuentibus ſuis iam receperint, partim etiam cum illo ſint. Etenim, ne, quantum in nobis eſt, diutius ſer^tem V^am in errore eo, in quo eſſe eam videmus, verſari patiamur; à quanto tempore iam fines regni ingreſſa ſit; vt cogitet, rogamus: ſimul aūt illud ſecum expendat; vllusné locus ferè in vniuerſo regno ſit, qui ſua ſponte ſer^ti V^æ pateat? vllusné à toto eo tempore vel ſenatorum regni, magniué Ducatus Lithuaniæ, vel grauium a-

liquorum hominum cõcursus ad eam factus sit? vllus fere deniq; liber nobilis, qui non stipendio, aut aliqua re ser^{ti} V^{æ} authoratus esset, ad eam venerit? venerunt legati ad eam pauci: illi ipsi, qui eam nominârunt; qui stipendia eius acceperunt: ijdem gratulatum ei ad fines processerunt; in fines deinde regni, contra omnium voluntatem introduxerunt. Cum interim aliqui, quibus suffragatio ser^{tis} V^{æ} vel maximè niti videbatur, ad ser^{mi} Sigismundi regis authoritatem se contulerint. E contra autem ser^{mus} Sigismundus rex, summa Gedanẽsium, ac totius Prussiæ, voluntate receptus, ita iter facit; vt non modò nullos, qui se illi opponãt reperiat; verùm cum senatorũ regni, ac mag. D. Lithuaniæ, tum vniuersæ nobilitatis quotidie maximus concursus ad eum fiat, penes illum & Episcopi pleriq;, & alij senatores, ac magistratus sunt: reliqui verò nos, ita hîc pro eo excubamus; vt vitam fortunasque omnes nostras, in discrimen pro eo adducere non dubitemus. Talemné omnium ordinum atque hominum consensum, vel obscurum ser^{tas} V^{a} esse putat, vel paucorum quorundam artificio

effici

effici potuisse? Dei ista opera sunt; & cum à Deo solo proficiscantur, tum huiusmodi sunt, vt in illis, omnium nimirum vnanimi consensu ius regni, atq; electionis omne positum sit. qua de re, & scripta lex apud nos extat, qua disertè constitutum est, non nominatione cuiusquã, aut renunciatione, sed omnium vnanimi consensu reges apud nos fieri. Verum quoniam de iure electionis ser[ti] V. respondimus: ad alia, quibus inhumanitas, & nescimus quæ alia nobis tribuuntur, facilis ac breuis reliqua responsio est; eóque breuior, quòd iam antè de plerisque ferè rebus responsum à nobis est. Legatum suum audientiam sub Vislicia impetrare non potuisse, ser[tas] V. queritur. multò iustius nos ea de re queri possemus, eum à ser[te] V. legati nomine missum eò ad nos fuisse; cũ quo, ex publicis decretis nostris, nõ modò cõmercium nullum esse nobis poterat, verùm in quem vindicari etiam debuisset. Feretibus ita fatis regni huius, externos reges etiam anteà habuimus. Sed tamen & Henricus, & deinde Stephanus rex, cùm regnum ingressuri essent; primarios homines vnum atque alterum suæ

natio-

ſiationis præmiſerunt. Quòd enim omnium palatinatuum nuntios nobilitatis, ſub aduentum regis, pro more in primariam ciuitatem conuenire ſolere accepiſſent; ſuos homines alter Gallum, alter Vngarum vterque eò præmiſit: qui non modò de aduentu eorum, verùm de numero etiam, ac comitatu, qui circa illos eſſet, certiores ordines facerent; & an omnes in regnum recipi ordines vellent, cognoſcerent. Ser^{tas} V^{a} eum miſit, quem, quòd nō modò diſceſsionem à publico corpore feciſſet; verùm priuatim etiam publici legati nomen ſibi impoſuiſſet; nō modò audire, verùm ne videre quidem, vel poſſemus, vel deberemus. De legatione, quam ad ſer^{mum} regem noſtrum miſſam à ſe ſer^{tas} V^{a} oſtendit; ita ſer^{tas} V. habeat; eam rationem reip. huius eſſe; vt neque à nobis ſine rege, neque à rege ſine nobis quicquam cum quoquā tractari, multò minus ſtatui poſsit. Conuentus, quem Mogilæ intra hoſce dies futurum ſignificat; qualis futurus ſit, neſcimus; ſeu potius ſatis iam præuidemus. Cùm enim conuentus huiuſmodi etiam rege in regno exiſtente, non niſi ex om-

nium,

nium, aut maioris partis ſenatorum conſilio indici ſoleant; hic cuius authoritate indictus ſit, niſi fortè curiæ Marſcalci; qui non modò vltimus locus in ſenatu eſt, verùm vix à decem annis in ſenatum receptus, non videmus. Accedit huc, vt neque ſine vniuerſæ nobilitatis cõſenſu quicquam in regno hoc ſtatui poſsit: neque vniuerſa nobilitas vnum in locum conuocari; niſi prius per ſingulos diſtrictus particularib. nobilitatis conuentibus indictis: in quibus, & qua de re ſtatuendum ſit, nobilitati prius proponatur: & ad generalem conuentũ legati à nobilitate deſignentur, mandatiſque inſtruantur. Huiuſmodi autem conuentum in quo omnia hæc negligantur, contra omnia exempla, atque morem, habere: multò magis autem vnius deinde atque alterius vel ſtipendiarij, vel vix liberi ſententia; pro publici conuentus authoritate, atque nomine abuti; cuius conſilij atque incepti adeò ſit, ſua ſponte ſertem Vam intelligere nobis perſuademus. Reliquarum rerum hæc ſumma eſt: ſermam domũ Auſtriacam tanti à nobis fieri, quanti ob eius dignitatẽ ac virtutes ab omnibus fieri debet,

ſæpius teſtati ſumus : ab illa vero viciſſim, no-
ſtræ etiam libertatis atque dignitatis eam ra-
tionem haberi vellemus,quæ haberi debebat.
Idem de aliis principibus quorum conſilio ad
hoc negotium ſe acceſiſſe ſer^{tas} V. oſtendit,
dicere poſſumus ; ſummo nimirum in honore
eos apud nos eſſe: de noſtris tamen rebus, &
libertate,noſtro iudicio, eóque liberrimo nos
vti. Neceſſitudine,qua ſer^{tas} V. Iagellones at-
tingere ſe ſignificat; quantum ſer^{mus} etiam rex
noſter eam antecedat ; vt qui, quaſi proxima
propago Iagellonum ſit, ſer^{tas} V. intelligit: vt
pactorum iam taceamus, quæ cum hac ſtirpe
Iagellonum, à qua ſer^{mus} rex noſter proficiſci-
tur,ſer^{mæ} domui Auſtriacæ, illisque ipſis prin-
cipibus , qui à ſuperioribus Iagellonibus pro-
ficiſcuntur , ne altera alteri impedimento ſit ;
priuatim etiam intercedunt.Ser^{tem} V. non op-
pugnamus; ſed illi, nos oppugnãti,reſiſtimus.
Neque enim nos in illius ditiones ; ſed illa ad
nos armata venit : cùm vt aliorum monitorũ
noſtrorũ taceamus, ad Epiſcopum certè Vra-
tiſlauieñ.ſatis diſertè ſcripſerimus ; hoſtilitatis
loco nobis fore , ſi verſus fines regni ſer^{tas} V.

profe-

profecta fuiſſet. Itaque, ſi armatæ ser^{ti} V. reſi-
ſtimus; nihil alienum à iure gentium fieri à no-
bis exiſtimamus. villas, & ædificia vicina ſalua
mallemus; ſed ita, vt non modò illis, ſed om-
nibus fortunis, vitaque ipſa noſtra, fidem ac
libertatem noſtram potiorem habeamus. In-
tempeſtiua tamen nobis clementia ſer^{tis} V. vi-
detur; cùm his ipſis diebus ex ſer^{tis} V. exerci-
tu quidam, qui certas partes vrbis incenderet,
immiſſus, à nobis captus, maleficiumque faſ-
ſus, ſupplicio affectus ſit. Captiuos etiam, cùm
pacatè ſe veniſſe oſtendat, aliquot tamen no-
ſtros ſe habuiſſe ſer^{tas} V. non negat. quos qui-
dem, cùm ſer^{tas} V. muneribus affectos omnes
à ſe dimiſſos ſignificet, pleroſq; tamen adhuc
retineri ſcimus. quorum tamen nemo eſt, qui
in acie captus ſit; ſed cùm ex itinere plerique
excepti nobilium familiares, aut tabellarij; tū
nonnulli etiam in pabulatione, quod in pace
certè, quàm à ſe ſer^{tas} V. ſeruari teſtatur, nun-
quam fieri ſolet. Qui Rabſteinij ſunt, ſtipendi-
arij ſunt reip. finiumque ab ea parte cura pu-
blicè illis demandata eſt; vt ſi qui in fines re-
gni incurrerent; illis reſiſterent. Vt finem fa-

ciamus, hortari ser^tem V. non desistimus, potius vt, quid nō modò sibi, verùm vniuersæ reip. Christianæ expediat, cogitet; quàm alios, vt quàm lenissimè dicamus, de suis potius rebus, quàm publica salute cogitantes, audiat. Cùm, vt prudēter præsertim ser^tas V. monet, tale tātúmque incendium inflammari possit, quod nulla vnquam ætas restinguere queat; nō minus autem id à ser^te V. quàm à nobis, qui nullam eius causam præbemus, vitari & possit, & debeat. Cæteroquin ser^ti V. studia, officiaque nostra quàm diligenter deferimus: optimámque valetudinem à Deo precamur. Maioris fidei causa, qui è nobis ad eam rem deputati fuerunt, hisce subscripserunt, signaque sua apposuerunt. Dat: Cracouiæ, die III. mēn. Nouemb. Anno Domini, M. D. Lxxxvij.

ORDINVM REGNI POLONIAE,

de electione sereniss. Sigismundi III. regis, omniq; præsente statu, ad vniuersos principes Christianos epistola.

VT nihil omnibus nobis magis optandū fuerat, sanctissime, ac beatissime Pontifex,

rex, inuictiſſime Cæſar, cæteriq; ſer^mi reges, & principes Chriſtiani; quàm vt in demortui regis noſtri locum, non modò ſimilem illi virtute, & nobis alium regem, & vniuerſæ reip. Chriſtianæ ſalutarē principem ſuffeciſſemus; verùm eundem nullo etiam diſſentiente ſuffeciſſemus: ita, quæ veſtra pietas eſt in omnes populos Chriſtianos, vobis quoque nihil gratius cognitu futurū fuiſſe nobis perſuademus. Facilè enim pro eximia ſapientia veſtra intelligitis, cùm nulla pars Chriſtianitatis in diſcordia ac diſſenſione, ſine vniuerſi corporis incommodo, verſari poſſit; tum multò magis ab ea periculi eſſe, quæ aliâs, pro reliquis partibus Chriſtianitatis, plerarumque ferè nationum barbararum pericula excipit. Vt aliter tamē res caderet, ſeu permiſſu diuino, ſeu quorundam potius hominum cupiditate accidit. Cùm enim, quemadmodum iam antè delatū ad vos exiſtimamus, ſer^mus Sueciæ princeps Sigiſmundus, omnium ferè liberis ſuffragijs, in regem iam electus eſſet; non defuerunt pauci quidam, qui aliquot diebus pòſt, ſer^mum etiam Archiducem Maximilianum non tam eligere,

 quàm

quàm regnum hoc in discrimē, ac mediā quasi inter duos principes contentionem iacere nō dubitârint. Ita nos à prima nostra spe depulsi, cùm plenam gratulationē ad vos mittere non possemus; quod proximum fuit, vtcunque res cecidisset; publicè tamen multis de causis significandum vobis de ea existimauimus. Primum, quòd varia à nonnullis, eàque ab ipsa re alienissima de electione ea nostra iactari intelligamus: deinde quod, cùm eò iam progressa aduersa pars sit, quò non, nisi qui extrema cōsilia sequuntur, progredi ferè solent, si quid vel vicinis ditionibus, vel vniuersæ Christianitati incommodi inde exstitisset; minimè penes nos eius rei causam fuisse, testificandum statueremus: ad extremum etiam, vt cùm aliter euenisset, atque nos, & vt nos arbitramur, vos ipsi optâritis, quod casu incommodi inuectum esset; id quātum ad vniuersam Christianitatem pertineret, authoritate saltem, atque consilio vestro, pro suo quisque loco restitueretis. Totam autem rem, quomodo & ab initio acta, & quò nunc perducta sit, dum pluribus narramus, ne longiore narratione molesti vobis

M

simus,

ſimus, pro veſtra humanitate vereri non debe-
mus, quæ cum ſua ſponte facilè audientiam
nobis factura apud vos ſit; tum vt nos exiſti-
mamus, non minus etiam res ipſa. Satis enim
pro prudẽtia veſtra intelligere vos ſtatuimus,
cauſam quidem noſtram, periculum, quod ex
ea exiſtere poſſit, commune vniuerſæ Chriſti-
anitatis eſſe poſſe. Ne autem altius rem repe-
tamus; non modò ex ſuperiorum temporum
memoria, verùm proximorum etiam horum
annorum aliquot cõſuetudine ſatis omnibus
conſtare arbitramur; huiuſmodi hoc regnum
eſſe, ad quod non ſucceſſione, ſed ſuffragiis re-
ges vocentur: atque ita vocentur, vt, cùm in
aliis pleriſque quamuis liberis imperiis, vel or-
do certus, vel numerus hominũ, qui principes
eligant, definitus ſit; hoc, ſenatus atq; nobili-
tatis vniuerſæ ſuffragiis, deferatur. Iam nemo
tam vel ab electi à nobis regis dignitate auer-
ſus eſt: vel tam ſuis partibus addictus; qui ab
hac parte omnem ferè ſenatũ, atq; nobilita-
tem, omniũ deniq; ferè cõſenſum, facere nega-
re audeat. De modo, atque ratione, qua in ele-
ctione hac proceſſum ſit: quæ, vbi de conſenſu

constat, ad rem parum, ad ius certè nihil faciunt: disputare nonnihil ab aliis videmus; non quo hac etiam in re peccatum aliquid sit, vel ipsi intelligant; verùm vt dissensionis suæ, si non iustam, aliquam tamen causam afferre videantur. De qua quidem re, pluribus respondere nobis necesse non arbitramur; vel quia nihil, quemadmodum ostendimus, cum iure, quod in consensu ordinum omne positum est, cõmune ea habet; vel quia tam illustri loco, totque illustribus hominibus testibus res gesta est; vt quomodo vtrinq; administrata sit, etiam nobis tacentibus obscurum esse non possit. Primùm omnium tamen, querinè magis, an deplorare debeamus, nescimus: cùm publicum consilium de omnium grauissima re indictum esset, ita nonnullos & animis, & copijs paratos ad id accessisse, vt non de rep. consultaturi, sed de priuatis controuersijs suis, armis inter se dimicaturi viderentur. qua in re, vtrius partis culpa sit, definiendum nobis non arbitramur: id quidem dissimulare non possumus, cùm in proximo conuentu, qui electionem hanc proximè antecessit, vna pars nõ

modo

modò multa aſperè in alteram abſentem di-
xiſſet, verùm grauiſſimè etiam eandem oppu-
gnâſſet; cùm huic cauſam ſui muniendi præ-
bitam videri, tum ipſam etiam ſemper id pro-
feſſam eſſe; non lædendi cuiuſquam, ſed ſui de
fendendi cauſa, quicquid penes ſe præſidij ha-
beret, ſe ſibi adiunxiſſe. Quomodocunq; ſanè
res ſe haberet, cùm ſemel in eum ſtatum addu-
cta eſſet, vt niſi in tempore obuiam illi iretur;
ne priuatis odiis reſp: interiret, ſummopere ve-
rendum eſſet: etſi indignum nobis videbatur,
ob priuatas cōtentiones publica conſilia im-
pediri; quantum in nobis tamen eſſet, non
modò reip: verùm ciuium etiam ſingulorum
ſaluti, quàm dignitati publicæ conſulere ma-
lebamus. Itaque non modò ex ordine noſtro,
viros primarios aliquoties ad vtramque par-
tem allegauimus, qui de cōpoſitione diligen-
tiſſimè inter eos agerent; verùm non rarò vni-
uerſi etiam authoritatem noſtram interpoſui-
mus; ſi qua ratione ad pacem atque concor-
diam, vniuerſæque reipu. authoritatem addu-
cere eos poſſemus. Hic nihil dicemus aliud,
quàm alteram certè partem ſemper in pote-

ſtate noſtra ſe fore cum verbo, tum re præſtitiſſe: alteram neſcimus quomodo, cum à pace, cum ab omnibus iis rationibus, quæ à nobis proponebantur, abhorrentem animum oſtendiſſe; vt quod cuilibet in mentem venire poterat, quodq; exitus ipſe teſtatus videtur; id nobis quoque ſuſpicandum fuerit; cum omnia, quæ ad concordiam inter eos conciliandam pertinerent, & à nobis diligentiſſimè tentata eſſent; & eæ rationes eius propoſitæ, quæ ab illa ipſa parte iam ante non modò approbatæ, verum vltrò propoſitę eſſe dicebãtur: quod nihilominus conuenire non poſſet, nulla alia cauſa, quaſi ex inſtituto contentionem hanc à quibuſdam ali, quam quo per diſſenſionem hanc eum regem inducere poſſent; in quem alios non niſi vi, ac malo adactos, non facilè conſenſuros exiſtimarent. Accedebant huc res certiſſimæ; quod certorum hominum ſermones, qui eodem omnes ſpectabant, non pauci ad nos deferrentur: quod eoſdem maiores impenſas facere, quam non modò prouentus eorum, verum omnes facultates, quæ aliquorum nullæ eſſent, paterentur, videremus: &

quos

quos Crassi diuitias non habere satis sciremus; modum tamen fere in definiendis diuitiis Crassi attingere, exercitusq; alere cerneremus; vt cum ex iis rebus aliunde pecuniam illis subministrari satis perspiceremus, quam ob operam ea illis subministraretur, dubitare non possemus. Quæ cùm omnia animaduerteremus; subductis rationibus omnibus, quæ nostræ partes essent; quidq; non modò nobis, verùm reip: tali tempore præstare deberemus; cogitare nobiscum cœpimus. Itaque cùm diu frustra tentata à nobis concordia esset; ne ob priuatas controuersias suas, publica tamen consilia vlterius impedirent; cùm vtramque partem, tùm maximè eos, per quos ne conueniret, stare videbatur, hortati sumus. quod quia omnium cum pernicie omninò futurum videretur, si vtraq; pars in senatum veniret, ne vel altera iniuriam sibi factam interpretari posset, vel vtraq; cum periculo omnium congrediendi locum haberet, eam tandem vtrisq; rationem præscripsimus; vt vel vtriq; à senatu abessent; vel alternis vicibus in eum venirent; ad extremùm, cùm idipsum impetrari à se qui-

dam non paterentur; in id saltem incumbere cœpimus; vt ad eas deliberationes, quarum potissimum causa conuentus is institutus fuisset, quamprimùm accederemus. Cui rei, quot impedimenta, sine vlla graui causa, obiecta ab iisdem fuerint, cùm longum esset dicere, tùm parum ad præsens institutũ pertinens. id quidē omnes satis animaduertere potuisse existimamus, multis non necessariis disputationibus introductis, nihil tam quasi de industria vitatum esse, quàm ne ad suffragia res deueniret; vel vt tempus tamen quàm longissimè extraheretur, actum. Quo magis miramur eius rei culpam, quam ipsi sustineant, in nos iam eos, scripto etiam publicè edito, conferrē non dubitare; atque ita conferre, vt modò tempus à nobis potissimùm extractum, quò nobilitas interim dilaberetur, quærantur, modò quòd nimis præproperè, nōn antè definitis aliis quibusdam rebus, ad suffragia ferenda accesserimus, nos accusent: vnaq; oratione, duplicis, eiusque multum inter se diuersi criminis, & moræ, & festinationis nimiæ nos insimulent; satis vt ostendant, non minus oratione

quàm re secum se pugnare. Itaque, cùm id miramur, tum multò magis miramur causam, quam moræ eius nos habuisse afferunt. Eam enim rationem consilij eius nobis tribuunt, quod cùm in magnum Moscouiæ ducem, & ipsos, & pleramq; nobilitatem propensam esse perspiceremus, nobilitatem moræ incommodis maximis affectam ideò dissipari voluerimus, quò illis à nobilitate destitutis, nos eò facilius Moscum excluderemus. qua re dupliciter se redarguunt. Nam & animos hominum ita à ser^{ma} domo Austriaca, ex qua ipsi regem priuato consilio postea nominârunt, alienos fuisse fatentur, vt in quemuis potius procliues fuerint; & non modò cur postea, cùm ser^{mum} Archiducem Maximilianum nominârunt, nõ Moscum potius, quemadmodum constitutũ sibi fuisse ostendunt, nominârint, nullam iustam causam afferunt; verùm id etiam, quod nos fecisse reprehendunt, quòd Moscum præterierimus, idem ipsi se fecisse re ipsa testantur. Etenim, si conditiones à Mosco propositas tũ, cùm in eum cum reliqua nobilitate suffragia sua conferre deliberatũ sibi fuisse dicunt, non-

dum cognitas habuerunt; satis ne considerate de rep. præiudicarint, ipsi viderint: si & perspectas eas iam tum habuerunt, & probarunt; quæ vis illos prohibuit, cum ser^mum Archiducem Maximilianum nominarent, quo minus hunc potissimum elegerint? sin cognitas quidem tum habuerunt, a reipub. autem vtilitate alienas iudicarunt; neque ipsi in Moscum propensi fuerunt, & nos, quod eius rationem habendam non iudicassemus, laudandi potius, quam vituperandi essemus. Quod enim inter alias, hanc quoque causam afferre videntur, quod cum ser^mus rex Sigismundus electus iam à nobis esset, huiusmodi alius rex eligendus sibi fuerit, qui celeritate aduentus, quę a Mosco expectāda non fuerit, à conatu adeundi regni eum deiiceret: huiusmodi est, vt primum nullā iustā tanti odij in regem electū causam ostendant: deinde, quod si cætera in Mosco probâssent, non magnopere mouere eos poterat. Nam neq; si consensus nobilitatis tantus in eū fuisset, quantum illi fuisse videri volūt, à quoquam resisti illi potuisset: & quò minus à Mosco etiam, vt quàm celerrimè veniret, impetrari

trari potuerit, nihil etiam explorati atque certi afferre videntur. Verùm, vt ad rem reuertamur, cum omnia ab illis impedimēta ex instituto obiici videremus; tamen ne ita quidem vlla alia molestia auocari nos passi fuissemus, quo minus, quemadmodum institueramus, eodem in loco, vnà cum illis de repu: deliberassemus; nihilque intentatum reliquissemus, quo ad optatum exitū peruenire tandem potuisset: nisi summo simul eodemque præsente periculo commoueri nos necesse fuisset. Non enim iam solum variis disputationibus interpositis, deliberationes publicæ eximebantur; verum iis, qui in illis versabantur, minæ, ac vis intentabantur: comitium, armatis hominibus non sepiebatur solum; verum etiam complebatur: in loco publici consilij sclopp explodebantur: in conspectu senatus expansis signis consistebatur. itaq; in ipso etiam senatu, nulla fere libera vox ferebatur. si quid liberius ab aliquo, dictum esset, non modo vociferatione, verum conuitiis etiam mox excipiebatur; idque non modo priuatis accidebat: quamuis in tali causa nemo, qui ius suffragij ferendi habeat,

beat,

beat, priuatus censeri possit. Verumtamen & Archiepiscopum ipsum, qui cùm princeps senatus sit, in eius persona non illius solùm dignitas, verùm vniuersi senatus obseruari debeat; grauissimis verborum contumeliis in ipso senatu affectum esse: alium senatorem ad singulare certamen, publicè in senatu prouocatum notius est, quàm vt à quoquam negari possit. Tacemus hoc loco sacerdotem in ipso consilij publici loco in tumultu traiectum: Venceslaum Vansouicium, virum nobilissimum, & in superioribus bellis singulari cum laude versatum, à factione illa interfectum: alios complures, partim minis, partim cædibus, quæ vulgò ferè fiebant, oppressos. Quæ omnia, cùm non solùm animaduerteremus, verùm in oculis nostris quotidie versarentur; nonnulla præterea alia consilia à quibusdam proferrentur, quæ ad maximos motus omniumque rerum perturbationem spectarent; alterutrum necessariò consecuturum videbamus; vt vel deserta à nobis respu. omninò opprimeretur; vel si iniuriis quorundam obuiam ire vellemus, non modò cum vitæ nostræ peri-

ricu-

riculo, quod reipub. saluti omnes postponere debent: verùm si ad dimicationem, ad quam spectabat, res deueniret, quicunque etiam superiores exstitissent, cum summo discrimine, atque interitu ipsius reipub. ea à nobis defenderetur. Hîc, vt eum animum, qui in remp. noster esse debuit, quemque eum esse voluimus, ad punctum temporis omnes suscipiant, rogamus: quidque nobis tali tempore faciendum fuerit, diligentius secum expendãt. Quod cùm fecerint, an ad vtriusque rei incommodum vitandum, vllà accomodatior ratio in mentem alicui ventura sit, nescimus; ad eam certè, quæ à nobis suscepta sit, optimo in patriam animo descensum à nobis esse, neminem dubitaturũ confidimus. Iis enim rebus, quæ à nobis commemoratæ sunt, adducti, in eam sententiam necessariò concessimus, non quidem consilia vt nostra ab illis seiungeremus; verùm, vt alio in loco conueniremus, in quo, & nos pacatius de repub. consultaremus, & ex eodem, quemadmodum ante etiam factum esset, cum illis quoque consilia nostra conferremus. Quo loco, illi actiones nostras in dubitationem vocandi locum se nactos rati, cùm neq; consen-

ſum omnium ordinum inficiari, neque in ipſis actionibus reprehendere quicquam poſſint; hoc vitij ad infirmandas eas reperiſſe ſe arbitrantur; quòd cùm ab initio certus locus ad publicas deliberationes ſeptus eſſet; cùmque is poſtea conflagrâſſet, alius ad eandem rem captus; nos cùm iniuriis illorum, tum præſente reipu. periculo adducti, peculiarem locum paulò ab illo, in quo illi conuenirent, remotiorem ceperimus. Hîc, ſi id diceremus, eorundẽ authoritate, quorum captus locus ſit, eundem mutari poſſe; neque locum, ſed ordines, quocunque etiam illi in loco conueniant; vt publicum conſilium appelletur, efficere, cui non id æquo & prudenti probaremus? Iam verò, nec mutatum quidem locum iure dicere quiſquã poteſt. Qui, cùm ita definitus ſit, vt campus, qui inter Varſauiam, & villam Volam interiectus eſt, totus electioni huic deſtinatus ſit; neque anguſtioribus ſpatiis à quoquam circumſcribi potuit, quàm lex ipſa illi circumdedit; neque, ſi aliqua religio loci eſt, quam non minorem quidem illi, quàm iis locis olim tribuebatur, quæ à publicis auguribus capta conſecrataq; eſſent, tribuere eos videmus; non minus

nùs

nus ad vniuersum eum locũ, qui lege demonstratus est, quàm ad certã eius partem ea pertinebit. Intra hunc igitur, cùm constiterimus; atq; ita propè illos constiterimus, vt ne è conspectu quidem illorum discederemus; nõ modò, quid huiusmodi loci mutatio vitij habeat; sed ne mutatum quidem vlla re locum esse; intelligere possumus. Quòd si, quemadmodum suprà demonstratum est, non locus, sed senatores senatum faciunt: neq; senatores solùm, verùm ratio etiam habendi senatus; de eo quidem loco, in quo nos conuenimus, cùm & intra demonstratos in lege fines, is fuerit; & in eodem ordines ferè vniuersi conuenerint; consilia denique publica, vi atque iniuria omni remota; more maiorum habuerimus, nulla controuersia esse potest: ille, in quo ipsi restiterũt, nullo modo legitimus haberi potest: vel quòd vix vnus atque alter, non tam relicti in eo fuerunt, quàm iniurijs suis alios ab eo segregârũt: vel quod ij, qui ob priuatas magis controuersias, quàm reipub. causâ ab omnibus dissenserunt: vel quod ita consilia publica in eo tractârint. Neque enim quatuor, vel quinque senatorum conuentus in hoc regno, in quo tan-

tus numerus ſenatorum eſt, pro publico conſilio vnquam habitus fuit: neque priuatorum ōdia, publicam authoritatem aſſumere debēt: neque, in quo cōſilio nulla libera vox exiſtere poteſt, omniaque minis, atque vi adminiſtrantur, non conuentus potius ſenatorum, quam ſenatus habendus eſt. Iam verò, non modò ipſius loci ius, atque religionem, verum ſanctionem etiam ſuperioris conuentus Varſauienſis, qua ſanctiſſimè conſtitutum ſit, ne ſeparatim ab vniuerſis aliqui regem eligant, neglectam à nobis contendunt. de cuius conuentus authoritate, diſputare non huius loci eſt: ipſi ſciunt, quibus, quāq; grauibus de cauſis, à nulla ferè parte nobilitatis acceptus is ſit. Ad id tamē caput, quod attinet, quo clandeſtina omnia conſilia ab electionibus regū excluduntur, tranſlatitium id eſt: ſumptum enim eſt ex antiquiſſimis ſanctionibus, quæ de creatione regum exſtant. Itaque, etiam ſine conuentus Varſauienſis authoritate, ſumma tamen eius apud nos authoritas ſemper fuit: quomodo autē à nobis quid contra eam commiſſum putent, non ſanè intelligimus. Non enim, ſi qui loci aliquo veſtigio ſeparati inter ſe ſunt, confeſtim conſiliis

filiis etiam, atque deliberationibus disiuncti sunt: cùm sæpe maximis locorum interuallis distracti; mente tamen, animo, cogitatione copulati inter se, atque præsentes putentur. Quod cùm aliis multis in causis locum habere potest, tùm maximè in hac, quæ non tàm corporis viribus quàm animi administratur: non enim corporis præsentia, sed sententiis, suffragiis, consilio reges creantur. Nos verò, cùm non modò nullis locorum interuallis seiuncti ab illis fuerimus; verùm non modò ex eo loco, qui constitutione ipsa definitus est, sed ne è conspectu quidem illorum discesserimus; ita deinde secesserimus, vt nihil nisi re prius, ad alios etiam relata, statuere in animũ induceremus; statuerimusque, si quis pro absentibus, & separatis habeat; is non tam alios ab se separatos queri, quàm se ab aliis separare videtur. Nunquã enim absens videri potest is, qui animo, atque consilio præsens est; multò minùs, qui in oculis eorum, qui aliquid agunt, versatur: Itaq; lege etiam Sigismundana, quæ hac de re est, ij soli excluduntur, qui conuentum vel planè non obierunt; vel domo se non cõmouerint; non ij, qui nõ modò ad conuen-

tum cum profecti sunt; verùm consilia etiã electionis cũ aliis tractent; neq; id ratione solùm ac reipsa, verùm exemplo etiam, ac more à nobis recepto. Itaq; & aliàs in more esse meminimus: & vel in hoc ipso conuentu nõ semel vsurpatũ; vt si quos senatores adesse cõstiterit, etsi ij vel valetudine, vel aliis occupationibus impediti, in senatũ non venerint; sententias tamẽ per secretarios rogentur: nec minus absentiũ sententiæ relatæ, quàm in senatu præsentium pondus habeant: & in Henricana electione, cùm omnes in vnum consentirent; in tot tamen loca distracti ferè fuerunt, quot Palatinatus sunt; ex quibus deinde vnum in locum consilia omnia cõportarentur. Quod si quid separatim regem eligere sit, vel nondum satis perspiciunt, vel non perspicere se simulant, suũ factum diligentiùs aliquanto considerarent, vellemus, qui cùm regem ab vniuersis legitimè iam electum viderent: cùm eorũ vix quinque essent: partim priuato odio ab aliis seiũcti, partim inter se arctissima necessitudine deuincti: ex nobilitate paucissimos, itidem consanguineos, familiarésq; suos, instituto suo assentientes, reliquos omnes contradicentes haberent;

rent: conſcij tamẽ ſibi paucitatis ſuæ: conſcij animorum nobilitatis; quos cum in Moſcum propenſos fuiſſe ipſi profitentur, ab aliis auerſos fuiſſe agnoſcunt; cum nihilominus regem elegerunt, de quo iam multo ante priuatim inter eos conueniſſe, publica fama fuit. quæ, ſi tantum habet diuinitatis, quantum à quibuſdam ei tribuitur; non modò ſine omnium authoritate, atque conſilio, ſeparatim ab illis rex electus eſt: nam id quidem, cùm publicè actũ ſit, negari non poteſt: verum, multò etiam antè, quàm cum aliquo conſilia cõmunicare de eo potuerint. cuius quidem rei, cùm etiam ſine fama, vel exitus ipſe eos arguat; quomodò ſe in ſanctionem eam non incurriſſe probare poſſint, ipſi viderint. Noſtrum quidem conſilium, præterquàm quòd neceſſitate expreſſũ à nobis fuit, cùm re etiam vtile, tum iure, ratione, atque exemplo omnibus probatum confidimus. Hoc autem inſtituto, cùm quemadmodum ſuprà demonſtratum eſt, eodem in campo, adeóq; in conſpectu prioris loci, locũ, in quo liberè atque tranquillè de rep. conſultare poſſemus, delegiſſemus; cùm ea quidem in de-

in deliberationem vocauimus; quæ partim in eum conuentum ex superioribus reiecta erant; partim etiam tum oblata, necessarios explicatus requirere videbantur: maximéque, qui ea, quæ ad iuris, ac legum emendationem pertinerent, cognoscerent; ex conuentu nostro elegimus; tum verò, vt eodem tempore ad suffragia etiam de rege ferēda accederetur, necessariò censuimus. Præterquā enim, quod maius ferè quàm sex septimanarum spatium: quod aliâs legitimum omnium comitiorum tempus esse solet, iam effluxerat; tanta etiam in maxima hominum, quæ eò confluxerat, multitudine anni tempore alienissimo, æstate nondum adulta, non modò caritas annonæ, verū penuria omnium rerum exstiterat; vt sine maximo sumptu, maximaque difficultate nemo iam amplius versari ibi posset: ab altera verò parte, ita ex instituto negotia duci animaduertebamus, vt nihil aliud expectari ab illis intelligeremus, quàm dum omnes, quos à se in electione dissensuros existimarent, dilaberentur. Itaque, cùm tempore ipso in sententiam hanc adducti, tum quorundam iniquis consiliis

lijs compulſi, maximè autem omnium ferè rerum inopia adacti; non prius tamen ſtatuere hac in re aliquid voluimus, quàm quid nobis videretur, alios etiam certiores feciſſemus. Non defuerũt ſanè eo tempore, eo ipſo in loco, qui inſtitutum id noſtrũ vehementer probarent: pauci quidam, quos ſæpius iam deſignamus, & à quibus reliqui etiam omnes poſtea, violẽtis actionibus illorum commoti, ad nos ſe contulerunt, ita id acceperunt; vt in eoſdem nos, quos aliâs quaſi extrahere tempus voluerimus, accuſant, quòd ad electionem tandem accedẽdum ſtatueremus, grauiſſimas ſententias dicerent. Cùm exitum nullum rerum earum alium reperiremus; tandem id cõſilij ſuſcipiendum exiſtimauimus, quod cùm tempus ipſum, tùm reipub. vtilitas, tùm maximè neceſſitas nobis ſuppeditabat. Itaque ad ſuffragia ferenda acceſsimus, vt more inſtitutoq; maiorũ, ordine ſentẽtias rogaremus. Qua in re, quò progreſsi ſimus, priuſquàm oſtendamus, de iudicij noſtri, totiuſq; electionis huius ratione atq; inſtituto, altius nonnihil repetendum nobis videtur. Tres omninò, qui regnum

peterent, esse videbamus, ser^{mam} domum Au-
striacam: ser^{mum} Sueciæ principem: & magnũ
Moscouiæ ducem: preter hos nominatim qui-
dem pro se, vel alio, nemo petebat: non pauci
tamen, qui, vel omnibus hisce domesticum re-
gem præferendum statuerent, existebant. De
ser^{ma} domo Austriaca, id semper iudicium no-
strum fuit, vt non modò ob generis ac fami-
liæ amplitudinem, sed multò magis ob virtu-
tes eo genere dignas, quas à prima pueritia tra
di illis scimus, non modò hoc regno, sed om-
nibus amplissimis imperiis dignam eam iudi-
caremus; vtilitatem tamen, atque rationes re-
gni huius, plerisque non ignotas, alios quosdã
principes postulare statueremus. In magno
Moscouiæ duce, ditionũ ipsius ad regnum ac-
cessionẽ, quæ maximè nos, vt eum potissimũ
eligeremus, mouere deberet, solam ferè esse vi-
debamus: de qua, cùm à legatis ipsius nihil
ferè certi proponeretur, præterea eadem etiã
in mentem nobis veniebant, quæ ab aliis quo-
que cogitata sunt: in religione non modò dis-
sensio, verùm etiam obstinatio: incertitudo
promissorũ: valetudo minimè regno idonea:

itine-

itinerum locorumq; , quæ sub ditione sua habe-
ret, longinquitas. De indigena, si pacatis, & ab
omni affectu vacuis animis ad electionem ac-
cederetur, maximam spem habebamus: post-
quam autem ita ambitus exarsisset, vt, quem
quidam sibi proposuissent, de eo maxima cō-
tentione certare eos videremus, præterquam
quod difficulter in tanta voluntatum dissensi-
one eligi posset, tum si eligeretur, vt contra
quorundam studia satis firmus esset, non me-
diocriter verendum nobis existimabamus. So-
lus videbatur relinqui Sueciæ princeps, qui nō
modò minimo cum incommodo, verum eti-
am maximo cum commodo eligi posset. Au-
diebamus esse in eo cum indolem præclarissi-
mam: tum studium pietatis, atque religionis
catholicæ: cognitionem linguæ Polonicæ: æ-
tatem denique regno aptissimam. Accedebat
huc, vt eiusdem electione non modò regnum
ipsum nouis amicitiis atque fœderibus muni-
tius futurū statueremus, verum antiquas eti-
am controuersias quasdam, neque paucas, &
graues, quas cum regno hoc ser^mus Sueciæ rex
intercedere sibi existimaret, sublatum iri: nul-

lum verò potentiorem vicinum, vel irritari, vel offendi meritò electione eius posse. Non parum etiam propinquitas sanguinis, qua Iagellonicæ familię reges, qui omnes optimè de nobis maioribusque nostris meriti essent, attingeret, nos mouebat: quæ, etsi in regno libero, quod non successione, sed liberis ordinũ suffragiis deferatur, ad ius nihil faciat; ad æquitatem tamẽ non parum facit. Itaque, cum rationibus, atq; vtilitati reipub. consuluissemus; hanc in reges nostros, atque adeò in præstantissimam fœminam, reginam nostram, cuius viuæ adhuc virtute perfrueremur, & ex cuius sorore germana natus idem esset; pietatis, atq; grati animi laudem, non modò non aspernãdam, sed vel summo studio expetẽdam nobis esse statuebamus. Quæ etsi ita esse intelligeremus; ita tamẽ ea sentire nos debere iudicabamus; vt priusquam, quid alij etiam sentirent, cognouissemus, omninò iudicium nostrũ sustineremus. Itaque honestissima allegatione ad eos missa: eademque per integram ferè septimanam quotidiè repetita: cùm, quæ nostra de singulis competitoribus, totaque electione

iudi-

iudicia essent, illis ostendimus; quæ eo quidē omnia pertinerent, vt ser^mum quidem Sueciæ principem accommodatissimum regno huic futurum iudicaremus; à Mosco tamen etiam, vel indigena non abhorreremus: tum, vt de ijsdem suam sententiam nobis explicarent, coniunctimque aliquem ex hisce nobiscum eligerent, petiimus. Ad quam legationem, cùm per aliquot dies, per eos, qui omnia negotia hactenus impedierant, ne responsum quidem vllum referre potuissemus; ac verò grauissimæ eorūdem in nos voces ad nos interim perferretur; hanc siue arrogantiā, siue iniuriam illorū, ciuili planè atque æquissimo animo tādiu tamen pertulimus; quoad neque rempub. sine rege, neque nos in tanta omnium rerum, non modò difficultate, verùm penuria regis eligendi causa, eo in loco vllo modo diutius subsistere posse intelligebamus. Simul verò tempore interiecto, non modò alij nōnulli senatores, qui superiore in loco consilia publica tractârant; verùm Archiepiscopus ipse, qui more institutóque maiorum, vt senatus, ita consiliorum omniū, secundùm regem in rep. princeps est;

 par-

partim paucorum eorum iniuriis incitati, partim necessitate regis eligendi, quàm & tempus & respub. ipsa omnibus afferebat, adducti, ad eandem non modò sententiam, verùm eundem etiam in locum nobiscum descenderunt, quod iam antè etiam, cùm alij quidã, tum inprimis status etiam Prussici, ac Liuonici, inter quos maiores ciuitates Prussiæ, quibus iure publico ius suffragij ferendi competit, fecerant, ita vt ij, qui iam antè etiam à nobis designati sunt, non plures quinque senatores, illique eiusdem ferè omnes familiæ, cum paucissimis ex nobilitate consanguineis ferè, ac necessarijs suis, soli relinquerentur. Qui, cũ publicas actiones instituto suo, quo antea vsi fuerant, nihilominùs impedire conarentur: nos autem omnes iam non modò loco, verũ consilijs etiam atque sententijs cõueniremus, quod resp. ipsa à nobis flagitabat, vt ad designationem regis accederemus; omninò faciendum nobis statuimus. Itaque Archiepiscopo nobis præeunte, atque ad postulationem nostram regem renunciante, eas, quæ suprà à nobis demonstratæ sunt, rationes secuti, quod

nobis

nobis, regno huic, vniuersæque reip. christianæ felix & faustum sit, ser^mum Sueciæ principem, Sigismundum, vnanimi cōsensu, regem Poloniæ, & magnum ducem Lithuaniæ, cæterarumque coniunctarum ditionum principem elegimus, renunciauimúsque. Qua re ita administrata, cùm tantus omnium ordinum consensus, quemuis mouere deberet, ijdem tamen illi, cum non pluris tùm, quàm antea fecissêt, faciendum eum statuissent, primùm, vno atque altero die, deliberationibus inter se extracto, triduò demum pòst, ser^mum etiam Archiducem Maximilianum, per Episcopum Kiouiensem, inter Episcopos non modò loco vltimum, sed ne quidem adhuc consecratum, intempesta iam nocte, nominârunt. De qua tota quidem re, pluribus dicēdum nobis non existimamus: ne tam studio aliorum insectandorum, quàm rei ipsius explicandæ facere id videamur. Id tamen, quod ab vllo negari non potest, non possumus sane præterire: primùm non modò paucissimos, qui illi actioni præfuerint, fuisse; verùm, cum eos ipsos, qui superiorem constitutionem Andreiouiensem, qua ser^mi Austriaci

princi-

principes, propter publicas regni huius ratio-nes à regno exclusi fuerant, chirographis, signisq; suis confirmârint; verùm authores etiam eiusdem fuerint: tùm quos vel mutua necessitudo, vel cõmune in alios odium priuatim inter se deuinxerint; ex ijsque ipsis non paucos partim ab ea discessisse, partim publicè illi cõtradixisse: adhibitos deinde contra non modò nostra, verùm omnium gentium iura, cùm huius regni, tùm aliarum nationum exules & proscriptos fuisse. Itaq; mirum non fuit, quo in consilio, contra publica iura, omniumque morem publicè notati atque proscripti interessent, exstitisse in eodem, qui contra ius, maiestatémque regiam, inter alios proscriptũ etiam, ad regium fastigiũ, atq; dignitatem euocandum proponere, atque ita cum ipsa ser^{ma}. domo Austriaca comparare non dubitârint. In tali igitur cõsilio, atq; tot & huiusmodi hominibus, ita, quemadmodum supra à nobis ostensum est; contra maximæ partis nimirum consensum, electa ser^{tas} sua fuit. Qui autem eã nominârunt, ita deinde reliqua persecuti sunt; vt quomodo nominatio ipsa administrata à se

esset,

eſſet, conſequentib. etiam rebus facilè oſtẽderent. Primùm enim, cùm & libertas ſuffragiorũ nobilitatis id poſtularet, & maximè ſuperiore electione, quę ipſa etiã in diuerſa ſtudia diſtracta fuerat, ſalutariter factum fuiſſet, vt primũ per omnes diſtrictus nobilitatis cõuentus haberẽtur, in quibus vtra electio legitima habẽda eſſet, ab ipſa nobilitate definiretur: dies deinde coronationi certus præfiniretur, ad quem ſuos quiq; palatinatus legatos mitterent: neque inaugurationi diem certum præſtituerũt: neque conuentus vllos edixerunt; ſed totum in ſuo arbitrio atque poteſtati reſeruârunt, vt, cum inuita nobilitate regem imponere conati fuiſſent, neque iudicijs eius committere ſe auderent, & clam deinde per occaſionem, cùm ipſis videretur, inducere eundem poſſent. Quibus quidem rebus ita adminiſtratis, legatione que ad ſer^mum Archiducem Maximilianum, qua ad accipiendum regnum eum inuitarent, ſibi ipſis decreta, Varſauia diuerſis itineribus ita diſceſſerũt; vt Chriſtophorus Zborouius, Viſliciam, oppidũ iuriſdictionis mag^ci domini Nicolai Firley, Caſtellani Biecenſis, vt in nul-

Q lo me-

lo metu, nulla etiam re magnoperè prouisum, repentè occuparet. Hic, temporibus Stephani regis, pecuniarum à Mosco contra remp. captarum, inq; ipsum regem perduellionis damnatus fuerat; sub tempus autem electionis, manu aliqua è diuersis gentibus proscriptorum facta, regnumque vi, & contra leges publicas ingressus, consilio illi, in quo ser^tas^ sua nominata fuit, non interfuerat solùm, verùm etiā præfuerat. Alter frater Andreas Zborouius, curiæ Marscalcus, senatorem illustrem Stanislaum Tarnouium, Castellanum Sandomirien̄, Stobniciæ, quæ præfectura eius est, nihil tale expectantē, itidē improuisò armatis hominibus, tormentisq; admotis aggressus, res, suppellectilemq; omnē eius diripuit: ipsum cum vxore ac liberis, Visliciam, ab altero fratre iam antè, quemadmodum ostensum est, occupatam, captiuum abduxit. Vbi, cùm per aliquot dies in custodia eum habuisset; tādem grauissimis conditionibus ab eo exactis: inter quas & hæc fuit, vt in electionem ser^mi^ Archiducis Maximiliani se quoque consensurum promitteret: vix eum dimisit. Præterimus, quæ in hoc ge-

nere

nere alia quàm plurima violenter ab illis facta sint: complures homines nobiles eodem modo, per vim, & metum, in partes adactos: villas vicinas direptas ac spoliatas: homines vexatos: multaque alia, quæ nemo eorum admisisset, si vllum statum reipub. legumque ac iudiciorum futurum cogitasset; ac non eò consilia omnia illorum spectarent, vt omnem cùm libertatem, tùm statum reipub. funditus euerterent. Iam verò, quod ad ser^mum principem Archiducem Maximilianum attinet, diligẽtem sanè operam dedimus, ne quicquam horum, & quo omninò in statu res essent, ser^tas sua ignoraret. Primùm enim Varsauiæ, iam cùm ser^mus Sigismundus rex electus iam à nobis esset, & ipsius ser^tis, vniuersæq; domus Austriacæ legatis, quo loco res essẽt, per primarios aliquot senatores, diligenter demonstrauimus: neue vlterius cõtendere vellent, hortati eos sumus: & eodẽ ex loco, ad sacram Cæs^am etiã M^tem legatos misimus, qui omnibus de rebus diligẽter M^tem suã edocerent. postea verò, cùm ex aliquot Palatinatuũ conuẽtibus nobilitatis, tùm à præcipuis nõnullis magistratibus

regni huius partim ser^tas^ eius, partim Episcopus Vratislauieñ. vt vicinæ Silesiæ præfectus, communiũq; pactorum quasi exactor quidã, diligẽter admoniti fuerũt, ne eò ser^tas^ sua progredi vellet, quò cùm progressa fuisset, publicã pacem ac tranquillitatem vel tolleret, vel in dubiũ vocaret: ad extremũ aũt, his ipsis diebus, è cõuentu vniuersæ nobilitatis regni ad Visliciam, non modò literas, verùm legatos etiam viros amplissimos, eadẽ de re ad ser^tem^ eius misimus. Neq; tamen nõ præterea etiã sua spõtè multa ser^ti^ eius in mentem ventura statuebamus: primùm, cuius iustitiæ esset, tam paucorũ hominum huiusmodi suffragio fretũ, non tam regnum quàm causam armorum arripere: cõtra eum autem arripere, qui si hæreditarium hoc regnum esset, vel succesionis iure proximus in eo successor futurus erat: huiusmodi deinde arma, quibus non modò regnum hoc atque seipsam, verùm vniuersam christianitatem, aut magnam eius partem in discrimen adducere posset. Nihil hoc loco de pactis dicemus, quæ ser^mæ^ domui Austriacæ cum ser^mi^ regis nostri maioribus priuatim etiam inter-

cedunt

cedunt: quæq; eò ferè pertinent, ne altera familia alterius posteris ac necessarijs non modò in retinendis, sed ne in adipiscēdis quidem honoribus vlli impedimento sit. Verum ea, cùm priuatim ferè inter ipsos principes cōstituta sint; magis ab illis sanctissimè obseruari debent, quàm à nobis rectè commemorari possunt. Id quidem silentio prætereundum nobis non videtur; quòd ser^mæ domus Austriacæ ipsius legationes omnes, non alia cōditione à ser^ma regina nostra pro principibus suis contenderint; quàm si ser^mus Sueciæ princeps vel non adepturus, vel non accepturus regnū esset. vt minimè commissuros statueremus, vt, quem in petendo regno ipsi sibi prætulissent; eum, cùm delatum ei regnum esset, de eodem deiicere conari vellent. Cogitaturam non minus eam putabamus, dignitatisné etiam suæ esset, tàm augusta familia principem natum, primò à tàm paucis hominibus regnum accipere videri voluisse, deinde iis, à quibus in regni petitione, seu de eo tradēdo, deliberatione proscripti hominis nomen cum sua dignitate exæquatum esset. Quibus sanè rebus, in opti-

mam spem veneramus, fore, vt magis iustitiæ atque dignitatis suæ, quàm quid ab aliis sibi suaderetur, rationem ser^tas sua haberet. Verũ, non rarò ab aliis principes eò impelluntur, quò, si suam potius prudentiam ac pietatem quàm aliorum cupiditatem in consilium adhiberent, nunquam progressi fuissent. Itaq́, ab iisdem, qui omnium harum rerum authores sunt, ser^tas sua persuasa non modò huiusmodi nominationẽ accepit, verùm fines etiam regni cõtra antiquissima fœdera, quę regno huic cũ vicinis ser^mæ domus Austriacæ ditionibus intercedunt, ne legatis quidem nostris prius auditis, armata ingressa est. Quibus omnibus in rebus, quàm multa sint, quę de ser^te eius meritò queri possimus, nemo non videt. Vt enim ab initio rem omnem ordiamur, & nouissima conferamus primis, cui non indignissimum videri possit, ita regnum à ser^te eius ab initio petitum esse, vt quo omnium nostrum non modò libertas, verùm salus etiam contineatur; id pretio atque promissis, ser^tas sua adiungere conata sit. Quod cùm alienissimum à ser^tis suæ æquitate plerisque videri possit, non affirma-

remus;

remus, nisi factum id esse, atque ita factum, vt nonnullis diuersis eadem etiam promitterentur, vel ipsius ser^tis^ literis docere possemus. Armauit deinde, atque instruxit pecuniis eos, qui, vt ser^tem^ suam, cõtra omnium consensum eligere possent, primò conuocationem Varsauiensem, deinde ipsa electionis comitia, atq; omnia consilia publica turbârunt. Hominem proscriptum, quem secundùm fœdera, atque pacta publica dedere debuisset, nõ modò circa se habuit, atque fouit; verùm tempore interregni, vnà cum aliarum nationum exulibus, armatum etiam in fines regni immisit: per eumque nomen regium imponẽdum sibi curauit. Tot deinde admonitiones nostras, quot supra à nobis commemoratæ sunt, cùm non pluris, quàm consensum omnium nostrũ fecisset, omni genere armorum, & apparatus bellici instructa, non modò regnum ingressa; sed in conspectũ vsq; Cracouię progressa fuit. Cùm interim legati nostri, quos ad Cæs. M^tem^ misimus, adhuc retineantur: ij verò, qui ad ser^tem^ eius à nobis missi fuerãt, per aliquot etiã dies retenti fuerint. Verùm omnia tamen hæc

alio-

aliorũ consilio, quàm ipsius ser^{tis} tribuere malumus. Neq; sanè adhuc desperamus fore, vt ad alia consilia descendat. Quid iustum certè sit, quidque vniuersæ reipub. Christianæ expediat, perspicuum est: quis exitus, si armis rem tẽtare velit, futurus sit, obscurũ fortassis esse potest: si tamẽ eã se ser^{tas} sua esse voluerit, quæ esse debet; non dubitamus, quin nihil cõducere sibi existimatura sit, quod non idem cum iustitia, & publica nominis christiani vtilitate coniunctum sit: potiusque eos sit imitatura, qui vel propria imperia, magna cũ sua ad omnem posteritatem laude, publicæ paci ac tranquillitati condonârint; quàm eos, qui aliena regna cum sua, & aliorum pernicie occupare conati sint. Quòdsi alios, quam se ipsam audire maluerit; primum, si quæ calamitas ad alias etiam partes christianitatis ex hac re promanârit, non modò à nobis illam non proficisci, verùm nihil etiam, quo ea euitaretur, prætermissum à nobis esse publicè testificamur; deinde populos finitimos omnes rogamus; vt magis quid antiquissimis fœderibus debeant, meminerint; quæ cum plerisq; eorum

eorum huiusmodi nobis intercedunt, vt etiamsi reges bellum mutuò sibi facere velint; populi tamen, si auocare eos nõ possint, sequi tamen non debeant, quàm, quid principes sui postulaturi forte à se sint, spectent: quod quidem, cùm in omni priuata principum dissensione, meritò obseruare debeant; tùm multò magis in hac, quæ ab huiusmodi causa, & iure, qualia ea suprà à nobis demõstrata sunt, proficiscatur: secundùm hæc, quæ vestræ etiam partes principes christiani futuræ sint, videtis. ad quas quidem suscipiẽdas, non dubitamus, quin rei ipsius magnitudo pro nobis satis vos hortatura sit. Itaq; nos vnum hoc tantum rogamus, vt aliorum regnorum Christianitatis ruinis moniti, nonnihil cum huius regni, omnium fere aliorum Christianitatis regnorum propugnaculi curam, tùm cõmune periculũ; tantum apud vos valere patiamini, quantum apud omnes valere debet: quorum alterum humanitatis vestræ erit, alterum prudentiæ. Dat. Cracouiæ die xij. meñ. Octobris. Anno Domini M. D. Lxxxvij.

Typographus lectori.

Cùm hæc ordinum scripta iam impressa essent, non ab re iisdem visum fuit, vt eadem de re ad venerabile capitulum etiam, academiam, & magistratum vrbanum, Sermi Archiducis Maximiliani literæ, ad easque responsa, coniunctim cum superioribus scriptis imprimerentur. Quod vt ordines censuerunt, ita factum a nobis est.

SERE-

SERENISSIMI ARCHIDVCIS *Maximiliani ad Capitulum Cracouienſe epiſtola.*

Maximilianus Dei gratia, electus rex Poloniæ, magnus dux Lithuaniæ, Archidux Auſtriæ, &c.

REuer^me^, Rēn^di^, Venerabiles, ſyncerè nobis dilecti. Quam obſeruantiam regibus Poloniæ omni tempore venerabile Capitulū declarauerit, cùm non ignoremus; idem erga nos quoque ſtudium deuot. V^rum^ planè promittimus. quæ cauſa eſt, vt benignè eis ſignificare voluerimus, nos Oratorum à regni iſtius, ac magni ducatus Lithuaniæ ſtatibus, & ordinibus, ad nos ex comitiis Varſauieñ. in quibus legitimè electi fuimus, magnis precibus adductos, iuramento præſtito, conditionibus nobis ad vtilitatem, & ornamenta reip. pertinentibus, ſine vlla reluctatione, benignè acceptis ac promiſſis, in regnū hoc progreſſos eſſe. Quomodo autem à quibuſdam accepti fuerimus, qui hoſtiliter miſeros incolas, villas,

ædificia, direptionibus, incendiisq; sine causa vastarunt, deu. V^æ ipsæ prope oculis inspexerunt. Nos certe, quibus nihil nisi pax publica, & quæ ex pace fluunt bona, cordi sunt, non sine magno dolore vidimus. Horum conatibus vt deu. V^æ pro sua pietate, in religionem & patriam studio, omnibus rationibus, quibus possunt, obuiam ire velint, benigne hortamur & requirimus. Nihil autem dubitamus, hæc deu. V^ris quoq; consilia ipsorum tam violenta, & à publico bono magnoperè abhorrentia, displicere. Quare iterum deu. V^ras benignè monemus, & postulamus; vt legitimæ nostræ electioni, eamque pro sua authoritate promoueant. Quod si, vti speramus, factum fuerit; benignè deu. V^ris promittimus, nos non solùm priuilegia vestra, quæ à diuis prædecessoribus nostris accepistis, cõfirmaturos; sed plura insuper adiecturos, quæ & emolumenti, & dignitatis plurimùm Venerabili isti Capitulo afferent. In priuatas quoque personas vestras, tantum gratiæ & benignitatis conferemus; quantum merita earũdem a nobis postulauerint. Deu. V^as benè valere optamus. Datæ ex

præ-

prędio nostro Rakowiczá, decima septima die Octobris, Anno Dñi Octuagesimo septimo.

EPISTOLA CAPITVLI CRACOuien. per *Reuereñ. & Gener. D. Ioannem Kraßinski de Kraßne, Cantorem Cracouieñ. internuntium missa, qua praecedenti epistolae respondetur.*

Serme princeps, dñe dñe clemme.

ACcepimus sertis Vae literas, fauoris & beneuolentiae, erga capitulum hoc nostrũ plenas: quo nomine serti Vae maiores, quas possumus, agimus gratias: eamq; sertis Vae erga nos clementiae testificationem amplectimur. Quod verò negotium electionis attinet, cuius sertas Va in eisdem literis suis facit mentionem; nos sanè ea in re iam inde ab initio Reuerrum Dñorum Episcoporum nostrorum sentẽtiam secuti sumus. vnà cum qubus sermo Sigismundo, Succiae principi, fidem nostram obstrinximus: a qua semel data, quam nobis saluo honore, & conscientiis nostris non liceat discedere, ipsa sertas Va pro ea, qua pollet prudentia, facilè iudicare poterit. Dolenter sanè praesentem christiani orbis tempestatem

fecimus: eamq; quod nunc facimus, profusis ad aras lachrymis, sedare etiam atque etiam in posterum quoq; curabimus; certóq; nobis pollicemur, Deum Opt. Max: pioru precibus aliquando placatum, pristinam pacem, & tranquillitatem regno huic redditurum. De serte autē V. quam singulari erga Deum religione, & pietate eximia, præditam nouimus, non dubitamus eam eiusmodi consilia amplexuram esse, quibus profusio christiani sanguinis vitari possit; quam mentem, vt Deus Opt: Max: in serte V. promoueat, ad omnia istius vrbis templa deuotè supplicabimus. His nos vnà cum orationibus nostris, in gratiā sertis V. commendamus. Cracouiæ 20. Octobris. 1587.

SERENISS. ARCHIDVCIS *Maximiliani, ad Academiam Cracouiensem epistola.*

Maximilianus Dei gratia, electus rex Poloniæ, magnus dux Lithuaniæ, Archidux Austriæ, &c.

MAgce, reuerendi, excellen, nobiles, & claris-

clarissimi viri, fideles nobis dilecti. Quod Academia vestra, à primis initiis singulari ornamento, toti Poloniæ regno fuerit, & ex gremio suo viros præstantissimos, ad ecclesiæ & reipub. functiones protulerit, cùm non ignoremus, nos quoque erga eandem clementer affecti sumus. Cùm itaque in vrbe ista nostra, non postremum obtineatis locum: & de vestro in nos, causamque nostram, singulari, & beneuolo animo, nihil dubitemus, significandum vobis duximus, nos hisce diebus, quod Deus reipub. faustum esse velit, vltra fines regni huius nostri, ad cuius gubernacula legitimè electi sumus, processisse: vt primo quoque tempore, de more maiorum nostrorum gubernacula capessamus, & diademate sacro accepto regno inauguremur. Quomodo autem hesterna die in ipso ad vrbem istam aditu, à quibusdam excepti fuerimus, qui priuatis potius affectibus, quàm publica vtilitate ducuntur, vidistis. Quorum perniciosa consilia omnia, direptionibus, & incendiis miserandum in modum vastantium, vos approbare persuadere nobis non possumus: Contrà verò confi-

dimus, vos non alieno à nobis animo, legitimáque nostra in regem Poloniæ, & magni ducatus Lithuaniç electione esse: quippè quibus nihil aliud propositum sit, quàm pax, & dignitas, ac commoda, salúsque nobilissimæ huius reipub. vt ex iuramento à nobis præstito, & conditionibus acceptis satis apertè apparet; quæ omnia his adiuncta legere potestis. Quare benignè vos hortamur, vt publicæ incolumitatis ratione habita, legitimam nostram causam, quantum in vobis est, promoueatis. Quodsi, vti speramus, factum fuerit; immunitates, & priuilegia vestra, quæ à diuis prædecessoribus nostris accepistis, non solùm cōfirmabimus, sed alia quoque insuper, quæ rei literariæ vestrç vsui esse duxeritis, adijciemus: & modis ōnibus enitemur, vt vetustissima & nobilissima Academia vestra, nouo quodā splendore illustretur, & multas alias vti antiquitate, ita quoq; dignitate excellat. Quicquid etiam priuatim singulis gratiæ, & benignæ volūtatis declarare poterimus; ea in re nos vobis non defuturos esse certò polliceri potestis. Benè valere vos optamus. Dat: ex prædio nostro

Rako-

kowicza, decima ſeptima die Octobris. Anno Domini, octuageſimo Septimo.

ACADEMIAE CRACOVIENSIS

ad præcedentem epiſtolam reſponſum, per Reũ. Dñm Nicolaum Dobrocieſki I. V. D. Præpoſitum S. Agnetis, &c. internuntium, miſſum.

Sereme Archidux Maximiliane, domine, domine ac ſtudiorum fautor clementiſſime.

SI nobis per fidem iam antè ſereniſs. Sigiſmundo, reg. Sueciæ principi, datam, licitum eſſet: aut ſi membro vni à toto reliquo corpore diſcedere expediret: aut ſi vera eſſent, quæ apud ſertem V. de electione referuntur; nihil prius & antiquius haberemus; quàm te principem, omni ex parte præſtantiſſimum, literarumque, & literatorum ſtudioſiſs. huic, & cuiùis alteri celſiſſimo loco præfectum eſſe. Verum hęc omnia contrà euenire planè vide-

ctos, aut adiunctos esse voluit: totoq; senatu, exceptis iis, prout ex recessibus omniũ conuentuũ percepimus, quos nunc ad latus suũ ser^mas V. habet, frequentissimo nobilitatis conuentu, ser^mus Sigismundus, rex Poloniæ declaratus, ac renunciatus est: & postea in Palatinatuum regni, & ducatuum eius conuentibus, tandem & ad Visliciam, vniuersa regni nobilitas, missis nuntiis, qui etiam in hanc vrbem cõuenerunt omnes, eidem electo regi, voluntates suas adiunxit: & qui electioni eius contradicerent, hostes patriæ declarauit. Quæ cùm ita essent; nos, quibus pax, & salus reipu. maximè cordi est; eidem electo, de cuius in regnum aduentu certos iam nuntios habemus; totiusque reipub, consensioni, animos, & studia, fidemq; nostram obligauimus. Est tamen & illud nostrum peculiare, quòd Academia hæc nostra, à D. Iagellonibus, regibus Polonię; ex quorum sanguine ser^mus Sigismundus electus, maternum genus ducit, fundata; priuilegiis, libertatibus, & beneficiis ornata; ac in eũ, in quo nunc est, statum adducta, hactenus etiam ab iisdem ornari non prætermittitur.

Qua-

Quare ignoſcat ſer^tas V. officio noſtro: patiaturq́ue nos cum maioribus noſtris, ſenatu, ac ordinibus regni, pro Iagellonio rege, ſecũdum fidem ſemel datam ſentire. Ser^ti V. optima omnia, & celſiſſimos in repub. Chriſtiana honores à Deo precamur: cuius gratiæ nos ſtudiosè & obſeruanter commendamus. Dat: ex Academia Cracouieñ, 21. Octob. 1587.

SERENISSIMI ARCHIDVCIS *Maximiliani, ad ſenatum Cracouienſem epiſtola.*

Maximilianus Dei gratia, electus rex Poloniæ, magnus dux Lithuaniæ, Archidux Auſtriæ, &c.

PRudentes, ac circumſpecti, ſyncerè nobis dilecti. Cùm non ignoretis, legitimè nos in regem Poloniæ, & mag^m ducem Lithuaniæ electos; ſignificamus vobis, nos diebus hiſce, vt diuinæ vocationi, & oratorum, qui ab ordinibus, & ſtatibus regni Poloniæ, & magni

rem gereremus, regnum hoc ingressos, vt de more diuorum prædecessorum nostrorum sacro diademate accepto, ad gubernacula accederemus. Cùm verò quidam, nulla quidem iusta causa, sed affectibus ducti, legitimæ nostri electioni sese opponant, nosq; paci præcipuè, publicæq; tranquillitati studentes, modis omnibus oppugnent; hostilia in nos arma inferant: ac miseros incolas direptionibus affligant: villas ipsas circumiacentes, atq; ædificia vestra miserabiliter, atque atrociter in cineres conuertant; benignè vos hortamur, vt ab horum, vobis, & reipub: perniciosis consiliis, vos seiungatis; & patriæ, vestræq; saluti, atq; dignitati, & emolumentis studentes, nos pro electo rege vestro agnoscatis, atque in vrbem recipiatis. Quod si factum fuerit, ne dubiteris, idipsum in vestrum, patriæque vestræ bonum multipliciter redundaturum esse. Intelligetis enim re ipsa, nos vrbis vestræ, & libertatum, priuilegiorũq; omnium, maximam rationem habituros esse. Incumbemus præterea in eam curam, vt omnia, quæ ad incrementum, & ornamentum vrbis vestræ à nobis præstari poterunt;

terunt, benigne à nobis promoueantur. Priuatim etiam vobis omnibus, omnem gratiam, & benignitatem exhibebimus. Quid autem spectemus? quid cum gratia Dei propositũ nobis habuerimus, & semper habituri simus: quantopere dignitatem, & cõmoda, atq; ornamenta omnia reipu. nobis cordi sint; ex iuramento nostro, atque ex conditionibus à nobis sancte promissis, quæ his adiunximus, vlterius intelligere poteritis. Datæ ex prædio nostro Rakowicza, decima septima die Octobris. Anno Domini, octuagesimo septimo.

SENATVS CRACOVIENSIS AD *præcedentem epistolam responsum, per nobilem & spectabilẽ D. Martinũ Valisseuski, Vrbankowicz dictũ, eiusdem vrbis senatorem, internuntiũ, missum.*

Serenissime princeps, & Archidux Austriæ, Maximiliane, &c. &c. domine clementissime.

EA semper fuit maiorum nostrorum erga

omnia pati maluerint; quàm aliquid contra fidem regibus & principibus ſuis debitam, præſumere & facere: vel eos, licet in ſummis ipſorum difficultatibus, deſerere. Quam fidem & integritatem, nobis à maioribus noſtris traditam; vti hactenus ſemper ſanctè conſeruauimus; ita etiam hoc, licet difficili tempore, nihil minus cogitamus, quàm ab ea recedere, vel ipſam in minimo quopiam puncto violare. Cùm itaque in comitiis electionis regiæ, Varſauiæ proximè celebratis, ſereniſſimus princeps ac dñus, dominus Sigiſmundus, princeps Sueciæ, ab omnibus ordinibus regni huius, liberè, & legitimè, in regem Poloniæ, & magnum ducem Lithuaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Maſouiæ, Samogitiæ, Liuoniæ, &c. &c. electus, & per reuer^mum^ dominum Archiepiſcopum Gneſneñ. primatem regni, ibidem in loco publico, cum aſſenſu omnium ordinum, & nobilitatis Polonicæ, & Lithuanicæ nominatus; ac deinceps in conuentibus particularibus terrarum regni, tùm etiam in conuentu regni generali, ad Viſliciam nuper tranſacto, confirmatus ſit; nos, vti non poſtrema pars

rei-

reipub. regni huius; qui cum equeſtri ordine vniti, & pari prærogatiua ferendorum in conuentibus regni ſuffragiorum decorati ſumus, tam Varſauiæ ſuæ M^ti. electioni, per internuntios noſtros ſubſcripſerimus; quam deinceps iteratis vicibus, cum tota communitate ciuitatis huius aſſenſerimus: neminem aliũ regem, & dominũ noſtrum agnoſcere, vel in vrbem hanc recipere, ſalua fide noſtra poſſumus, nec debemus; præter eundem ſereniſſimum principem ac dñum, dñum Sigiſmundum tertium, dei gratia electũ regem Poloniæ, &c. Dñum noſtrum clementiſſimum. Cuius aduentum, vti fauſtum, ac felicem à Deo Opt: Max: precamur, & præſtolamur; ita etiam parati ſumus, pro ſuæ regiæ M^tis dignitate, ac regni, & reipub. huius incolumitate, fortunarum omnium, vitæq; periculum, ſi neceſſitas expoſtulauerit, ſubire. Proinde ſerenitas V. nos excuſatos eſſe velit; quòd eis, quæ à nobis requirit, aſſentiri nequeamus: hocq; ſibi certò per-

hanc paſſi ſumus, & huc vſque patimur (quæ tamen nobis tanquam in theſauro reip. regni huius recondita eſſe, ac per ſermum regem noſtrum, & omnes ordines regni huius, cum fœnore reſtitutura iri, nihil dubitamus) ſed etiam propter extrema quæq;, à fide, & integritate, quam ſermo regi electo debemus, non receſſuros: quod etiā nos præſtituros ſanctè pollicemur, atq; profitemur. Deum verò Opt: Max: ardentibus votis precari non deſiſtemus; vt ipſe hæc omnia in melius conuertere, atque regno huic, & toti chriſtianitati optatam pacem, & tranquillitatem reſtituere dignetur.

Hiſce ſertem Vam quàm optimè viuere, & valere cupimus. Datæ Cracouiæ, die vigeſima Menſis Octobris. Anno Domini,

1587.